

A Re-Translation and Critical Analysis of an Excerpt from
Written on the Body

A dissertation submitted to The University of Manchester for the degree
of Master of Arts in the Faculty of Humanities

Julia Zieba

Year of submission: 2023

School of Arts, Languages and Cultures

Contents

Contents.....	2
Abstract	3
Declaration & Intellectual Property Statement	4
Translation	5
Critical Analysis	57
Introduction & Translation Brief.....	57
Chapter I: Feminist translation and gender-neutral language	61
Chapter II: Activist translation. Defying gender roles in the Polish language context.....	72
Conclusions	82
Bibliography.....	84

Word count (TT and the analysis): 14132 words

Abstract

The following MA dissertation comprises the re-translation into Polish and a critical analysis of the re-translated excerpt from the 1992 (1996 edition) of Jeanette Winterson's novel *Written on the Body*. The novel in its original language, English, is written from the first person's point of view, with the nameless narrator's gender remaining indeterminate throughout the plot. Given the ubiquity of the binary gender marking in the Polish language, the non-binary nature of the narrator in the novel was initially deemed impossible to replicate in the first translation in 1998. As a result, the narrator/main character in the first translation was decidedly female. The following re-translation of the novel included in this dissertation, in turn, employs gender-avoidant means of self-expression for inclusivity purposes.

The critical analysis focuses on two overlapping themes of translation the feminist and activist context (Chapters 1 and 2, respectively). The first chapter discusses the grammatical and socio-linguistic obstacles when employing an 'undecidable' narrator. These choices are also put in the wider context of the problematic presence of queer and feminist theories in contemporary Poland. The second chapter, in turn, sets the translation in an activist context. First, the collective aspect of translational and linguistic queer activism in Poland is shown in the context of narrative theory. The second section shows how the translation strategies embedded in these activist collectives may succeed in challenging the language habits of the readership.

Declaration & Intellectual Property Statement

Declaration:

This dissertation is my original work and I declare that no portion of the work referred to in the dissertation has been submitted in support of an application for another degree or qualification of this or any other university or other institute of learning.

Intellectual Property Statement:

- i. The author of this dissertation (including any appendices and/or schedules to this dissertation) owns certain copyright or related rights in it (the “Copyright”) and they have given The University of Manchester certain rights to use such Copyright, including for administrative purposes.
- ii. Copies of this dissertation, either in full or in extracts and whether in hard or electronic copy, may be made only in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988 (as amended) and regulations issued under it or, where appropriate, in accordance with licensing agreements which the University has entered into. This page must form part of any such copies made.
- iii. The ownership of certain Copyright, patents, designs, trademarks and other intellectual property (the “Intellectual Property”) and any reproductions of copyright works in the dissertation, for example graphs and tables (“Reproductions”), which may be described in this dissertation, may not be owned by the author and may be owned by third parties. Such Intellectual Property and Reproductions cannot and must not be made available for use without the prior written permission of the owner(s) of the relevant Intellectual Property and/or Reproductions.
- iv. Further information on the conditions under which disclosure, publication and commercialisation of this dissertation, the Copyright and any Intellectual Property and/or Reproductions described in it may take place is available in the University IP Policy, in any relevant Dissertation restriction declarations deposited in the University Library, and The University Library’s regulations.

Translation

English Source Text (ST)	Polish Target Text (TT)
Tuesday the twelfth of May 1 pm. Knock Knock. ‘Who’s there?’ ‘Hello Louise.’ She smiled. ‘Just in time for lunch.’ Is food sexy? Playboy regularly features stories about asparagus and bananas and leeks and courgettes or being smeared with honey or chocolate chip ice-cream. I once bought some erotic body oil, authentic Pina Colada flavour, and poured it over myself but it made my lover’s tongue come out in a rash.	Wtorek, 12 maja, godzina pierwsza po południu. Puk, puk. – Kto tam? – Witaj, Louise. Louise uśmiechnęła się. – Jesteś w samą porę na obiad. Czy jedzenie może być seksowne? W ‘Playboyu’ ciągle widywałem rozkładowki ze szparagami, bananami i porami i cukiniami, modelki polane miodem i lodami czekoladowymi. Skłoniły mnie one raz do kupna erotycznego olejku do ciała, o smaku prawdziwej Pina Colady i oblania się nim po całosci. Osoba towarzysząca mi tamtej nocy dostała jednak przez niego wysypki na języku.

Then there are candle-lit dinners and those leering waistcoated waiters with outsize pepperpots. There are, too, simple picnics on the beach which only work when you're in love because otherwise you couldn't bear the sand in the brie. Context is all, or so I thought, until I started eating with Louise.

When she lifted the soup spoon to her lips how I longed to be that innocent piece of stainless steel. I would gladly have traded the blood in my body for half a pint of vegetable stock. Let me be diced carrot, vermicelli, just so that you will take me in your mouth.

I envied the French stick. I watched her break and butter each piece, soak it slowly in her bowl, let it float, grow heavy and fat, sink under the deep red weight and then be resurrected to the glorious pleasure of her teeth.

Na drugim końcu tego spektrum są z kolei kolacje przy świecach i górujący nad tobą kelnerzy w kamizelkach, dzierżący przerośnięte pieprzniczki. Są pikniki na plaży, które za udane można uznać jedynie, gdy jest się zakochanym, bo w innym wypadku nikt nie zniesie piasku w swoim serze brie. Kontekst jest wszystkim. A przynajmniej tak mi się zdawało, dopóki nie zasiadł_m do stołu z Louise.

Gdy uniosła do ust łyżkę pełną zupy, nie chciał_m niczego innego, jak zamienić się z ową łyżką miejscami. Ach, gdyby tylko krew w moich żyłach była warzywnym bulionem! Będę twoją pokrojoną marchewką, wermiszelem, bylebyś tylko wzięła mnie do ust, Louise.

Jakże pragn_ł_m być pieczywem w jej ręce. Patrzył_m zazdrośnie, jak łamie bagietkę, smaruje każdy kawałek masłem i powoli, powoli zanurza w zupie, pozwala mu dryfować w misce, pęcznieć, ciężać

The potatoes, the celery, the tomatoes, all had been under her hands. When I ate my own soup I strained to taste her skin. She had been here, there must be something of her left. I would find her in the oil and onions, detect her through the garlic. I knew that she spat in the frying pan to determine the readiness of the oil. It's an old trick, every chef does it, or did. And so I knew when I asked her what was in the soup that she had deleted the essential ingredient. I will taste you if only through your cooking. She split a pear; one of her own pears from the garden. Where she lived had been an orchard once and her particular tree was two hundred	i nabierać objętości, by w końcu utonął pod ciężarem czerwieni i zmartwychwstał w niebiańskiej rozkoszy jej ust i zębów. Ziemniaki, seler, pomidory – każde z nich trzymała kiedyś w rękach. Gdy jadł_m więc moją własną porcję bulionu, przesiewał_m go w ustach, szukając smaku jej skóry. Tu była Louise – tu więc musiał zostać jakiś jej ślad. Smakował_m ją w oleju i w cebuli, wyczuwał_m ją w kawałkach czosnku. Wiedział_m doskonale, że splunęła przy smażeniu na patelnię, by móc ocenić jej temperaturę. To stara sprawdzona metoda, którą zna – a przynajmniej znał – każdy dobry szef kuchni. Gdy zapytał_m więc o składniki, wiedział_m dobrze, że pominie ten niezbędny. Posmakuję cię, Louise, choćby w twoich potrawach. Rozkroiła gruszkę, zebraną w jej własnym ogrodzie. Na zewnątrz tego domu był kiedyś sad z prawdziwego zdarzenia, a ta właśnie grusza
--	--

and twenty years old. Older than the French Revolution. Old enough to have fed Wordsworth and Napoleon. Who had gone into this garden and plucked the fruit? Did their hearts beat as hard as mine? She offered me half a pear and a piece of Parmesan cheese. Such pears as these have seen the world, that is they have stayed still and the world has seen them. At each bite burst war and passion. History was rolled in the pips and the frog-coloured skin. She dribbled viscous juices down her chin and before I could help her wiped them away. I eyed the napkin; could I steal it? Already my hand was creeping over the tablecloth like something out of Poe. She touched me and I yelped.	liczyła sobie dwieście dwadzieścia lat. Starsza niż rewolucja francuska. Wystarczająco wiekowa, by móc z powodzeniem nakarmić Wordswortha i Napoleona. Kto zbierał wcześniej owoce w tym ogrodzie? Czy ich serca były wtedy równie mocno, co moje teraz? Podała mi połówkę owocu wraz z kawałkiem parmezanu. Grusze takie jak ta wiele widziały z otaczającego ich świata, to jest, stały w miejscu, a świat kręcił się dookoła nich. Każdy kawałek przesycony był smakiem wojny i pasji. Cała historia świata zaklęta była w tych pestkach i skórce o żabim odcieniu. Lepkie soki spłynęły jej po brodzie. Zanim zdążył_m jednak pomyśleć, starła je serwetką. Czy m_głb_m ją ukraść? Moja ręka, jak gdyby żyjąca własnym życiem, już-już skradała się wzdłuż stołu, niczym stwór z horroru Poe. Louise położyła znienacka dłoń na mojej, aż podskoczył_m.
---	---

‘Did I scratch you?’ she said, all concern and remorse. ‘No, you electrocuted me.’ She got up and put on the coffee. The English are very good at those gestures. ‘Are we going to have an affair?’ she said. She’s not English, she’s Australian. ‘No, no we’re not,’ I said. ‘You’re married and I’m with Jacqueline. We’re going to be friends.’ She said, ‘We’re friends already.’ Yes we are and I do like to pass the day with you in serious and inconsequential chatter. I wouldn’t mind washing up beside you, dusting beside you, reading the back half of the paper while you read the front. We are friends and I would miss you, do miss you and think of you very often. I don’t want to lose this happy space where I have found someone	– Zadrapałam cię?- spytała ze zmartwieniem w głosie. – Nie, ale zelektryzowałam mnie. Podniosła się w odpowiedzi i nastawiła wodę na kawę. Osoby z Anglii mają te gesty we krwi. – Czy będziemy mieć romans? – spytała. Australijka, nie Angielka. – Nie, nie będziemy. – powiedział_m. – Ty masz męża, ja mam Jacqueline. Będziemy się przyjaźnić. – Już się przyjaźnimy. – odparła. Tak, przyjaźnimy się i kocham spędzać długie godziny, pograżając się w dyskusji z tobą na tematy poważne i niepoważne. Jak pięknie byłoby myć z tobą naczynia, ścierać z tobą kurze, czytać z tobą na zmianę kawałki gazety. Jesteśmy przyjaciółmi i jakże tęskno byłoby mi do ciebie, jak tęskno mi jest teraz i jak często o tobie myślę! Nie chcę
---	--

who is smart and easy and who doesn't bother to check her diary when we arrange to meet. All the way home I told myself these things and these things were the solid pavement beneath my feet and the neat clipped hedges and the corner shop and Jacqueline's car. Everything in its place; the lover, the friend, the life, the set. At home the breakfast cups are where we left them and I know, even if I close my eyes, the exact spot of Jacqueline's pyjamas. I used to think that Christ was wrong, impossibly hard, when he said that to imagine committing adultery was just as bad as doing it. But now, standing here in this familiar unviolated space, I have already altered my world and Jacqueline's world for ever. She doesn't know this yet. She doesn't know that there is today a revision of the map. That the territory she thought was hers has been annexed. You never give away your heart; you lend it from time to time. If it were not so how could we take it back without asking?	jednak zaprzepaścić szansy obcowania z kimś tak mądrym i z kim tak łatwo się rozmawia, i kto nie przejmuję się sprawdzaniem kalendarza, gdy aranżujemy następne spotkanie. Te wszystkie właśnie argumenty żonglował_m w głowie po drodze do domu, i te argumenty właśnie układały się jak chodnik pod moimi stopami wzdłuż idealnie podciętego żywopłotu i sklepu na rogu ulicy, i pod autem Jacqueline. Wszystko miało teraz swoje miejsce; i partnerka i przyjaciółka, i stabilizacja – pełen zestaw. Wiem, że kiedy wejdę do mieszkania, znajdę kubki na poranną kawę dokładnie tam, gdzie zostawiliśmy je z Jacqueline rano i wiem też, że nawet z zamkniętymi oczami będę w stanie określić dokładne położenie piżamy Jacqueline. Myślał_m kiedyś, że Jezus nie miał racji, mówiąc, że samo myślenie o zdradzie jest równie złe, co jej popełnienie. Teraz jednak, stojąc tak w tej znajomej, nienaruszonej przestrzeni, czuł_m, że już odmienił się nieodwracalnie zarówno mój świat, jak i świat mojej dotychczasowej partnerki. Ona jednak jeszcze o tym nie wie. Nie wie, że dziś naniesiono poprawki na mapie. Że
---	--

I welcomed the quiet hours of late afternoon. No-one would disturb me, I could make smoky tea and sit in my usual place and hope that the wisdom of objects would make some difference to me. Here, surrounded by my tables and chairs and books, I would surely see the need to stay in one place. I had been an emotional nomad for too long. Hadn't I come here weak and bruised to put a fence round the space Louise now threatened?	terytorium, niegdyś należące do niej, zostało z dniem dzisiejszym zaanektowane. Nigdy nie oddaje się na zawsze serca; wypożycza się je jedynie raz na jakiś czas. Gdyby tak nie było, jakże dałoby się zabierać je z powrotem bez pytania? Z radością przyjąłem ciche godziny późnego popołudnia. Nikt nie przeszkodził mi, gdy parzyłem herbatę o dymnym smaku i zasiadłem w swoim ulubionym miejscu salonie. Liczyłem, że mądra stałość rzeczy martwych pozwoli mi zmienić swoje myślenie. Tutaj właśnie, w otoczeniu moich stolików, krzeseł i książek, udałoby mi się zrozumieć potrzebę życiowej stabilizacji. Byłem w przeszłości zbyt długo uczuciowym nomadem. Czy nie dotarłem tu po raz pierwszy zraniony i obolały, czy nie zbudowałem tu muru obronnego dookoła twierdzy, której bezpieczeństwu zagrażała teraz Louise?
--	---

Oh Louise, I'm not telling the truth. You aren't threatening me, I'm threatening myself. My careful well-earned life means nothing. The clock was ticking. I thought, How long before the shouting starts? How long before the tears and accusations and the pain? That specific stone in the stomach pain when you lose something you haven't got round to valuing? Why is the measure of love loss? This prelude and forethought is not unusual but to admit it is to cut through our one way out; the grand excuse of passion. You had no choice, you were swept away. Forces took you and possessed you and you did it but now that's all in the past, you can't understand etc etc. You want to start again etc etc. Forgive me. In the late twentieth century we still look to ancient daemons to explain our commonest action. Adultery is very common. It has no rarity value and yet at an individual	Och, Louise, nie był_m z tobą szczer_. Nie zagrażasz mi wcale, to ja jestem dla siebie zagrożeniem. Moje ostrożnie zbudowane, cegła po cegle, życie nic już nie znaczy. Zegar tykał. Pomyślał_m: jak długo jeszcze do nieuchronnego krzyku? Jak długo, zanim pojawią się łzy i oskarżenia, i ból? Zanim pojawi się to charakterystyczne uczucie kamienia ciężącego w żołądku, gdy traci się coś, czego nie zdążyło się naprawdę docenić? Dlaczego miarą miłości jest ból jej utraty? Takie myśli nie są niczym niespotykanym, lecz przyznanie się do nich pozwala na użycie jedynej akceptowalnej drogi ucieczki – wielkiej namiętności. Nie miał_ś wyboru, został_ś zwalon_ z nóg. Wichry pożądania porwały cię i opętały, lecz to wszystko to już przeszłość, nie wiesz, jak to się stało itp., itd. Chcesz zacząć wszystko od nowa itp., itd. Wybaczcie mi. W późnym dwudziestym wieku wciąż chcemy zrzucać winę na nadprzyrodzone siły jako wymówkę dla naszych pospolitych
--	---

level it is explained away again and again as a UFO. I can't lie to myself in quite that way any more. I always did but not now. I know exactly what's happening and I know too that I am jumping out of this plane of my own free will. No, I don't have a parachute, but worse, neither does Jacqueline. When you go you take one with you. I cut a slice of fruit bread. If in doubt eat. I can understand why for some people the best social worker is the fridge. My usual confessional is a straight Macallan but not before 5 o'clock. Perhaps that's why I try and have my crises in the evening. Well, here I am at half past four with fruit bread and a cup of tea and instead of taking hold of myself I can only think of taking hold of Louise. It's the food that's doing it. There could not be a more unromantic moment than this and yet the yeasty	grzechów. Cudzołóstwo jest jednym z tych powszechniejszych. Nie jest w żaden sposób nadzwyczajne, a jednak każdy grzesznik przedstawia je jako zjawisko równie niespotykane, co UFO. Ja jednak nie mogę się już w ten sposób usprawiedliwiać. Kiedyś – owszem, lecz nie tym razem. Wiem doskonale, co się dzieje i że wyskakuję z tego metaforycznego samolotu na własne ryzyko. I nie, nie mam spadochronu, a co gorsza, nie ma go też Jacqueline. W takich sytuacjach zawsze trzeba brać ze sobą spadochron. Kroję sobie kawałek keksa. Dobrze coś zjeść, gdy ogarniają wątpliwości. Rozumiem już, dlaczego najlepszą formą terapii jest dla niektórych ich lodówka. Moim ulubionym spowiednikiem jest szklaneczka czystej whisky, ale nie wcześniej niż o piątej wieczór. Cóż, dochodzi już czwarta trzydzieści i siedzę dalej w miejscu jak głupek, z kawałkiem ciasta i herbatą w ręku. Nie panuję już nad sobą, opanowała mnie bowiem Louise. To wszystko przez jedzenie. Nic nie jest mniej
--	--

smell of raisins and rye is exciting me more than any Playboy banana. It's only a matter of time. Is it nobler to struggle for a week before flying out the door or should I go and get my toothbrush now? I am drowning in inevitability. I phoned a friend whose advice was to play the sailor and run a wife in every port. If I told Jacqueline I'd ruin everything and for what? If I told Jacqueline I'd hurt her beyond healing and did I have that right? Probably I had nothing more than dog-fever for two weeks and I could get it out of my system and come home to my kennel. Good sense. Common sense. Good dog.	romantyczne od tej właśnie chwili i zapachu rodzynek i żytniej mąki, a jednak podniecają mnie one bardziej niż banany na okładce Playboya. Nie ma już ucieczki. Czy bardziej szlachetnym byłoby przemęczyć następny tydzień, czy lepiej spakować już szczoteczkę do zębów? Tonę w nieuniknieniu. Zadzwonił_m do zaprzyjaźnionej osoby. Doradzono mi, by być jak marynarz, z inną kobietą w każdym porcie. Po co przyznawać się przed Jacqueline i bez potrzeby wszystko psuć? Przyznać się oznaczałoby ją nieodwracalnie zranić, a do tego nie miał_m chyba przecież prawa? Nic to innego, jak sezonowa ruja. Wyżyję się i nie dalej jak za dwa tygodnie wrócę z podkulonym ogonem do budy. Rozsądek. Zdrowy rozsądek. Dobry piesek.
---	---

What does it say in the tea-leaves? Nothing but a capital L. When Jacqueline came home I kissed her and said, ‘I wish you didn’t smell of the Zoo.’ She looked surprised. ‘I can’t help it. Zoos are smelly places.’ She went immediately to run a bath. I gave her a drink thinking how I disliked her clothes and the way she switched on the radio as soon as she got in. Grimly I began to prepare our dinner. What would we do this evening? I felt like a bandit who hides a gun in his mouth. If I spoke I would reveal everything. Better not to speak. Eat, smile, make space for Jacqueline. Surely that was right? The phone rang. I skidded to get it, closing the bedroom door behind	Co mogę wywróżyć z fusów po herbacie? Nic tylko wielkie M. Gdy Jacqueline wróciła do domu, pocałował_m ją i powiedział_m: – Szkoda, że śmierdzisz jak Zoo. Zaskoczył_m ją tym komentarzem. – Nic na to nie poradzę. W Zoo zawsze śmierdzi. Poszła od razu wziąć kąpiel. Przyniosł_m jej drinka, myśląc, jak bardzo nie lubię jej stylu ubierania i tego, że włączyła radio od razu po wejściu do wanny. Ponuro zaczął_m gotować dla nas obiad. Co będziemy robić dziś wieczorem? Czuł_m się jak bandyta chowający w ustach pistolet. Jeśli się odezwę, wszystko się wyda. Lepiej więc nic nie mówić. Tylko jeść, uśmiechać się, zostawić przestrzeń, w której zmieści się Jacqueline. To chyba właściwe rozwiązanie?
--	---

me. It was Louise. ‘Come over tomorrow,’ she said. ‘There’s something I want to tell you.’ ‘Louise, if it’s to do with today, I can’t ... you see, I’ve decided I can’t. That is I couldn’t because, well what if, you know ...’ The phone clicked and went dead. I stared at it the way Lauren Bacall does in those films with Humphrey Bogart. What I need now is a car with a running board and a pair of fog lights. I could be with you in ten minutes Louise. The trouble is that all I’ve got is a Mini belonging to my girlfriend.	Dzwonek telefonu. Poczłapał_m do innego pokoju, by go odebrać, zamknawszy za sobą wcześniej drzwi. Dzwoniła Louise. – Przyjdź jutro. – odezwała się. – Chcę ci coś powiedzieć. – Louise, jeśli ma to związek z dzisiaj, to ja jestem w stanie... widzisz, podj_ł_m decyzję, że nie mogę. Znaczy się, nie mogę, bo, co jeśli, no sama wiesz... Usłyszał_m kliknięcie odkładanej słuchawki i zapadła cisza. Wpatrywał_m się w słuchawkę w ten sam sposób, w jaki Lauren Bacall spoglądała w starych filmach na Humphreya Bogarta. Przydałby mi się teraz samochód terenowy ze światłami przeciwmgielnymi. Takim samochodem można by było dojechać do ciebie w dziesięć minut, Louise. Sęk w tym, że do dyspozycji mam jedynie malucha mojej dziewczyny.
--	---

We were eating our spaghetti. I thought, As long as I don't say her name I'll be all right. I started a game with myself, counting out on the cynical clock face the extent of my success. What am I? I feel like a kid in the examination room faced with a paper I can't complete. Let the clock go faster. Let me get out of here. At 9 o'clock I told Jacqueline I was exhausted. She reached over and took my hand. I felt nothing. And then there we were in our pyjamas side by side and my lips were sealed and my cheeks must have been swelling out like a gerbil's because my mouth was full of Louise. I don't have to tell you where I went the next day. During the night I had a lurid dream about an ex-girlfriend of mine who had been heavily into papier-maché. It had started as a hobby; and who shall object to a few	Spaghetti na obiad. Jedząc, myślałem do siebie: tak długo jak nie wypowiem jej imienia na głos, wszystko będzie w porządku. Grałem ze sobą w tę grę, odmierzając mój sukces upływem czasu na tarczy cynicznego zegara. Kim ja się stałem? Czułem się jak dziecko na egzaminie, na który się nie przygotowałem. Niechże ten czas płynie szybciej! Muszę się stąd wydostać. O godzinie dziewiątej powiedziałem Jacqueline, że jestem wykończony. Schyliła się nad stołem w moją stronę i wzięła mnie za rękę. Nic jednak nie czułem. Moje usta pozostały jak zamknięte na klucz gdy leżałem już w łóżku obok Jacqueline, w piżamach. Moje policzki zdawały się nadymać i musiały nadawać mi wygląd chomika, gdyż moje usta pełne były Louise. Nie muszę chyba mówić, gdzie udałem się następnego dnia. Tamtej nocy jednak śniła mi się jedna z moich byłych dziewczyn, wielka fanka rzeźb z masy papierowej. Jej obsesja zaczęła się jako niewinne
---	--

buckets of flour and water and a roll of chicken wire? I'm a liberal and I believe in free expression. I went to her house one day and poking out of the letter-box just at crotch level was the head of a yellow and green serpent. Not a real one but livid enough with a red tongue and silver foil teeth. I hesitated to ring the bell. Hesitated because to reach the bell meant pushing my private parts right into the head of the snake. I held a little dialogue with myself. ME: Don't be silly. It's a joke. I: What do you mean it's a joke? It's lethal. ME: Those teeth aren't real. I: They don't have to be real to be painful. ME: What will she think of you if you stand here all night?	hobby; a kim ja był_m, by protestować przeciwko paru wiaderkom wody i mąki i rolce drutu? Jestem w końcu liberalną jednostką i wierzę w wolność artystycznej ekspresji. Gdy był_m raz u niej z wizytą, dostrzegł_m, że na wysokości mniej-więcej mojego krocza wystawał ze skrzynki na listy w drzwiach zielonożółty wąż. Zabawkowy, ale wciąż straszny, o krwście czerwonym języku i srebrnych kłach z folii. Zawahał_m się, czy zadzwonić. Podejść bliżej do drzwi i wepchnąć moje części intymne prosto w pysk węża? Postanowił_m przedyskutować to między sobą a mną. Ja: Nie wygłupiaj się. To tylko żart. Również ja: Co masz na myśli mówiąc „żart”? To śmiertelnie jadowity wąż. Ja: To nie są nawet prawdziwe kły. Również ja: Nie muszą być prawdziwe, żeby zabolalo.
--	---

I: What does she think of me anyway? What kind of a girl aims a snake at your genitals?

ME: A fun-loving girl.

I: Ha Ha.

The door flew open and Amy stood on the mat. She was wearing a kaftan and a long string of beads. ‘It won’t hurt you,’ she said. ‘It’s for the postman. He’s been bothering me.’

‘I don’t think it’s going to frighten him,’ I said. ‘It’s only a toy snake. It didn’t frighten me.’

‘You’ve nothing to be frightened of,’ she said. ‘It’s got a rat-trap in the jaw.’ She disappeared inside while I stood hovering on the step holding my bottle of Beaujolais Nouveau. She returned with a leek and shoved it in the snake’s mouth. There was a terrible clatter and the bottom half of

Ja: A co ona sobie pomyśli, jak tu będziesz tak stać cały wieczór?

Ja: A co ona sobie w ogóle wyobraża? Jaka dziewczyna zaprasza do siebie i ma węża pożeracza genitaliów w drzwiach?

Również ja: Zabawna dziewczyna.

Ja: Ha, ha.

Drzwi otwały się nagle z hukiem i przede mną na macie stanęła Amy. Owinęła się kaftanem, a z szyi zwisał jej sznur koralów.

- Wąż cię nie ugryzie – powiedziała. – To straszak na listonosza,
typ mi się narzuca.

- Nie sędę, że to go odstraszy. – odpowiedział_m. – To tylko zabawka. Mnie w ogóle nie wystraszył.

– Ty nie masz się czego obawiać. – odparła Amy. – Ma w pysku wbudowaną pułapkę na szczury. – zniknęła na chwilę we wnętrzu mieszkania, podczas gdy stał m na progu z swoją butlą Beaujolais

the leek fell limply on to the mat. ‘Bring it in with you will you?’ she said. ‘We’re eating it later.’ I awoke sweating and chilled. Jacqueline slept peacefully beside me, the light was leaking through the old curtains. Muffled in my dressing gown I went into the garden, glad of the wetness sudden beneath my feet. The air was clean with a hint of warmth and the sky had pink clawmarks pulled through it. There was an urban pleasure in knowing that I was the only one breathing the air. The relentless in-out-in-out of millions of lungs depresses me. There are too many of us on this planet and it’s beginning to show. My neighbour’s blinds were down. What were their dreams and nightmares? How different it would be to see them now, slack in the jaw, bodies open. We might be able to say something	Nouveau. Amy wróciła zaś z porem w rękę i wepchnęła go do pyska węża. Rozległ się okropny trzask i dolna połowa pora spadła bez życia na wycieraczkę. – Weź go, zanim wejdziesz, dobrze? – dodała. – Zrobię z niego potem kolację. Obudził_m się zlan_ zimnym potem. Jacqueline spała wciąż spokojnie u mojego boku, a światło poranka przebijało przez stare zasłony. Owin_ł_m się szlafrokiem i po chwili stał_m już w ogrodzie, wdzięczn_ za uczucie mokrości pod moimi stopami. Powietrze było rześkie z nutą ciepła, a cienkie różowe chmury zostawiły ślady pazurów na niebie. Była w tej świadomości, że tylko ja oddychał_m teraz tym powietrzem, jakaś urbanistyczna przyjemność. Nieustające wdech-wydech-wdech milionów płuc naraz wpędzają mnie w depresję. Zbyt wielu z nas żyje już na tej planecie i coraz bardziej daje się ten fakt we znaki. Rolety u moich sąsiadów były zaciągnięte. Co im się śniło,
--	---

truthful to one another instead of the usual rolled-up Goodmornings. I went to look at my sunflowers, growing steadily, sure that the sun would be there for them, fulfilling themselves in the proper way at the proper time. Very few people ever manage what nature manages without effort and mostly without fail. We don't know who we are or how to function, much less how to bloom. Blind nature. Homo sapiens. Who's kidding whom? So what am I going to do? I asked Robin on the wall. Robins are very faithful creatures who mate with the same mate year by year. I love the brave red shield on their breast and the determined way they follow the spade in search of worms. There am I doing all the digging and there's little Robin making off with the worm. Homo sapiens. Blind Nature. I don't feel wise. Why is it that human beings are allowed to grow up	dobre sny czy koszmary? Jakże dziwnie byłoby ich teraz widzieć, oglądać ich szeroko rozwarłe szczęki i rozpostarte ciała. Może dopiero wtedy udałoby się w końcu powiedzieć sobie nawzajem coś szczerego, zamiast zwyczajowych powierzchownych uprzejmości. Sprawdził_m, co u moich słoneczników; rosły coraz wyższe, pewne że słońce ich nie zawiedzie, wypełniające swoje przeznaczenie. Niewielu jest w stanie dorównać naturze pod tym względem, bez wysiłku i bez potknięć po drodze. Nie wiemy kim jesteśmy, ani jak żyć, a co dopiero rozkwitać. Ślepa natura. Homo sapiens. Kto z kogo tu sobie żartuje? Co więc mam począć? Zapytał_m rudzika siedzącego na murze. Rudziki to bardzo wierne stworzenia, które parzą się co roku z tą samą partnerką. Kocham czerwoną tarczę na ich piersi i determinację, z jaką obserwują ruch ogrodowej łopaty w poszukiwaniu pożywienia. Ja kopię w ziemi, a tu znienacka pojawia się mały Rudzik i odlatuje zaraz z robakiem w dziobie. Homo sapiens. Ślepa natura. Wciąż nie czuję się
---	--

without the necessary apparatus to make sound ethical decisions? The facts of my case are not unusual: 1 I have fallen in love with a woman who is married. 2 She has fallen in love with me. 3 I am committed to someone else. 4 How shall I know whether Louise is what I must do or must avoid? The church could tell me, my friends have tried to help me, I could take the stoic course and run from temptation or I could put up sail and tack into this gathering wind.	mądrzejsz_. Dlaczego ludziom pozwala się dorosnąć bez wyposażenia ich w niezbędną aparaturę do podejmowania słusznych decyzji? Moja sytuacja nie jest niczym nadzwyczajnym: 1 Zakochał_m się w mężatce. 2 Ona zakochała się we mnie. 3 Ja jestem już w związku z kimś innym. 4 Skąd mam wiedzieć, czy wybrać, czy też porzucić Louise? Wiem, co powiedziała by mi ksiądz; moi przyjaciele też starali się mi pomóc. Mam wybór albo próbować obrać drogę stoika i uciec od pokusy, albo odwrotnie, rozwinąć żagle i halsować prosto w kierunku wiatru.
---	--

For the first time in my life, I want to do the right thing more than I want to get my own way. I suppose I owe that to Bathsheba ... I remember her visiting my house soon after she had returned from a six-week trip to South Africa. Before she had gone, I had given her an ultimatum: Him or me. Her eyes, which very often filled with tears of self-pity, had reproached me for yet another lover's half-nelson. I forced her to it and of course she made the decision for him. All right. Six weeks. I felt like the girl in the story of Rumpelstiltskin who is given a cellar full of straw to weave into gold by the following morning. All I had ever got from Bathsheba were bales of straw but when she was with me I believed that they were promises carved in precious stone. So I had to face up to the waste and the mess and I worked hard to sweep the chaff away. Then she came in, unrepentant, her memory gone as ever, wondering why I hadn't returned her trunk calls or written poste	Po raz pierwszy w życiu pragnę postąpić właściwie, a nie jak zwykle postawić na swoim. Przypuszczam, że zawdzięczam to Batshebie... Pamiętam, jak odwiedziła mnie wkrótce po powrocie z sześciotygodniowej wycieczki do RPA. Zanim jednak wyjechała, postawił_m jej ultimatum: albo on, albo ja. Jej oczy, tak często wypełnione łzami żalu nad samą sobą, spojrzały na mnie z wyrzutem za kolejnego miłosnego pół-nelsona. Przycisn_ł_m ją jednak i, oczywiście, wybrała jego. W porządku zatem. Sześć tygodni. Czuł_m się niczym dziewczyna z bajki o Rumpelsztyku zamknięta w piwnicy pełnej siana, które to miała w jedną noc przepleść w złoto. Wszystko, co kiedykolwiek dostał_m od Betsheby, to bale siana; kiedy była przy mnie, wierzył_m jednak, że były obietnicami wyrytymi w diamencie. Musiał_m więc zmierzyć się z odpadkami i bałaganem. Ciężko pracował_m, by wymieść wszystkie plewy. Wtem Betsheba wróciła, bez śladu skruchy, jej pamięć
--	---

restante. ‘I meant what I said.’ She sat in silence for about fifteen minutes while I glued the legs back on a kitchen chair. Then she asked me if I was seeing anybody else. I said I was, briefly, vaguely, hopefully. She nodded and turned to go. When she got to the door she said, ‘I intended to tell you before we left but I forgot.’ I looked at her, sudden and sharp. I hated that ‘we’. ‘Yes,’ she went on, ‘Uriah got NSU from a woman he slept with in New York. He slept with her to punish me of course. But he didn’t tell me and	wygodnie dziurawa jak zawsze. Zastanawiała się, czemu nie odbierał_m jej zagranicznych telefonów, ani nie napisał_m żadnego poste restante. – Był_m z tobą szczer_. Siedziała w ciszy przez około kwadrans. Ja tymczasem przyklejał_m dalej nogi do kuchennego krzesła. Zapytała mnie: czy spotykam się z kimś innym? Odpowiedział_m, że tak, przelotem. Raz na jakiś czas. Z nadzieją na więcej. Pokiwała głową i zebrała się do wyjścia. Stojąc w drzwiach powiedziała: – Chciałam ci powiedzieć, zanim wyjechalіśmy, ale mi się zapomniało. Uniosł_m gwałtownie głowę i spojrzał_m na nią ostro. Nienawidził_m tego „my”.
---	--

the doctor thinks I have it too. I've been taking the antibiotics so it's probably all right. That is, you're probably all right. You ought to check though.' I came at her with the leg of the chair. I wanted to run it straight across her perfectly made-up face. 'You shit.' 'Don't say that.' 'You told me you weren't having sex with him any more.' 'I thought it was unfair. I didn't want to shatter what little sexual confidence he might have left.' 'I suppose that's why you've never bothered to tell him that he doesn't know how to make you come.'	– Tak – dodała. – Uriah złapał rzeźaczkę od kobiety, z którą zdradził mnie w Nowym Jorku. Przespał się z nią, rzecz jasna, żeby mnie ukarać. Nic mi nie powiedział i według lekarza też jestem zarażona. Jestem teraz na antybiotykach, więc chyba wszystko jest w porządku. To znaczy, z tobą. Ale mimo wszystko idź się zbadać. Skierował_m się w jej stronę z nogą od krzesła w rękę. Miał_m ochotę przejechać nim po jej idealnie umalowanej twarzy. – Ty kurwo. – Nie mów tak. – Przysięgałaś, że już z nim nie sypiasz. – Wydawało mi się to nie fair w stosunku do niego. Nie chciałam zniszczyć resztek jego pewności siebie w sypialni. – Pewnie dlatego nie powiedziałaś mu też, że nie umie zrobić ci dobrze.
--	---

She didn't answer. She was crying now. It was like blood in the water to me. I circled her.

‘How long is it you’ve been married? The perfect public marriage. Ten years, twelve? And you don’t ask him to put his head between your legs because you think he’ll find it distasteful. Let’s hear it for sexual confidence.’

‘Stop it,’ she said, pushing me away. ‘I have to go home.’

‘It must be seven o’clock. That’s your home-time isn’t it? That’s why you used to leave the practice early so that you could get a quick fuck for an hour and a half and then smooth yourself down to say, “Hello darling,” and cook dinner.’

‘You let me come,’ she said.

‘Yes, I did, when you were bleeding, when you were sick, again and

Nie odpowiedziała. Zaczęła płakać. Czuł m się jak rekin w wodzie pełnej krwi. Otoczył m ją ramionami.

– Ile lat jesteście już małżeństwem? Idealny, wzorcowy związek niczym z okładki magazynu. Dziesięć, dwanaście lat? I ani razu go nie poprosiłaś, żeby wsadził głowę między twoje nogi. Myślisz pewnie, że go to brzydzi. Opowiedz mi więcej o tej pewności siebie w łóżku.

– Przestań. – odpowiedziała i uwolniła się z mojego uścisku. – Muszę wracać do domu.

– Już pewnie siódma wieczór. Twoja godzina policyjna, dobrze pamiętam? Dlatego wychodziłaś wcześniej z pracy. Mogłaś odhaczyć szybki seks w półtorej godziny, przypudrować w domu nosek i być gotowa na przywitanie męża z obiadem na stole.

– Zawsze mnie zaspokajał ś.

– Tak, nawet wtedy gdy miałaś okres i gdy byłaś chora. Nigdy ci nie odmówił m.

again I made you come.'

'I didn't mean that. I meant we did it together. You wanted me there.'

'I wanted you everywhere and the pathetic thing is I still do.'

She looked at me. ‘Drive me home will you?’

I still remember that night with shame and rage. I didn't drive her home.

I walked with her through the dark lanes to her house hearing the swish of her trenchcoat and the rub of her briefcase against her calf. Like Dirk Bogarde she prided herself on her profile and it was lit to suitable effect under the dull streetlights. I left her where I knew she'd be safe and listened to the click of her heels dying away. After a few seconds they stopped. I was familiar with this; she was checking her hair and her face, dusting me from coat and loins. The gate squeaked and closed metal on metal. They were inside now, four-square, everything shared, even the

– Nie to miałam na myśli. W trakcie, no wiesz. Pożądał ś mnie.

– Tak, zawsze i wszędzie cię pożałował_m. Żałosne, ale nadal cię pożaładam.

Spojrzała mi w oczy.

– Odwieź mnie do domu, dobrze?

Nadal wspominam tamten wieczór ze wstydem i złością. Nie odwiozł_m jej do domu. Odprowadzając ją ciemnymi uliczkami, przysłuchiwał_m się świstowi jej płaszcza i skrzypieniu jej ocierającej się o łydkę aktówki. Podobnie do Dirka Bogarde była zakochana w swoim profilu; faktycznie, wyglądał efektownie w przyciemnionym świetle latarni ulicznych. Zostawił_m ją w bezpiecznej odległości od domu i postał_m tam chwilę, przysłuchując się powoli cichnącemu stukaniu jej obcasów. Przystanęła na kilka sekund. Znał_m dobrze jej rytuały; wiedział m, że poprawiała właśnie włosy i makijaż, strzepywała

disease. As I walked home, breathing deeply, knowing that I was shaking and not knowing how to stop it, I thought, I'm as guilty as her. Hadn't I let it happen, colluded with the deceit and let all my pride be burnt away? I was nothing, a weak piece of shit, I deserved Bathsheba. Self-respect. They're supposed to teach you that in the Army. Perhaps I should enlist. Would it recommend me though, to write Broken Heart under Personal Interests? At the Clap Clinic the following day, I looked at my fellow sufferers. Shifty Jack-the-lads, fat businessmen in suits cut to hide the bulge. A few women, tarts yes, and other women too. Women with eyes full of pain	mnie z płaszcza i lędźwi. W końcu brama zaskrzypiała i zatrzasnęła się, metal na metalu. Mąż i żona razem w czterech ścianach. Złączeni we wszystkim, nawet w chorobie. W drodze powrotnej oddychał_m głęboko, nie wiedząc, jak inaczej powstrzymać wstrząsające mną spazmy i pomyślał_m: jestem równie winn_, jak ona. Czyż ja nie dopuścił_m do tego, nie zmówił_m się ze zdradą i pozwolił_m zdeptać sobie godność? Był_m niczym innym, jak kawałkiem gówna, zasługiwał_m na Batshebę. Godność. Podobno uczą tego w wojsku. Może wypada mi się zaciągnąć. Czy warto wpisać 'złamane serce' w rubryce zainteresowań? Dzień później przyglądał_m się już moim współcierpiącym w poczekalni lokalnego Oddziału Syfa. Obok siebie siedzieli tu dresiarze o
---	--

and fear. What was this place and why had nobody told them? ‘Who gave it to you love?’ I wanted to say to one middle-aged woman in a floral print. She kept staring at the posters about gonorrhoea and then trying to concentrate on her copy of Country Life. ‘Divorce him,’ I wanted to say. ‘You think this is the first time?’ Her name was called and she disappeared into a bleak white room. This place is like the ante-chamber to Judgement Day. A pot of stale Cona coffee, a few scruffy leatherette benches, plastic flowers in a plastic vase and all over the walls, top to bottom, posters for every genital wart and discoloured emission. It’s impressive what a few inches of flesh can catch.	rozbieganych oczach, jak i otyli biznesmeni w garniturach ledwo opinających mięsień piwny. Kilka „kobiet pracujących”, owszem, ale były też i inne. Kobiety o przestraszonym spojrzeniu, które zdawało się mówić: „Co to za miejsce? Co ja tu robię?”. – Kto cię zaraził, kochaniutka? – chciał_m zagaic do pani w średnim wieku odzianej w kwieciste wzory. Wpatrywała się na zmianę w plakaty ostrzegające przed rzeżączką i rozłożony na jej kolanach numer „Country Life”. – Rozwiedź się z nim – cisnęło mi się na usta – To nie jest i nie będzie jego pierwszy raz. Wezwano ją i zniknęła w ponurym białym gabinecie. To miejsce jest niczym przedsionek Dnia Sądu. Dzbanek stęchłej kawy, obdarte ławki obite sztuczną skórą, plastikowe kwiaty w wazonie. Na ścianach zaś, od sufitu do podłogi, plakaty przedstawiające każdą możliwą brodawkę genitalną i odbarwioną wydzielinę. Niesamowite, jak wiele chorób może złapać te kilka centymetrów ciała.
---	--

Ah, Bathsheba, it's not the same as your elegant surgery is it? There your private patients can have their teeth removed to Vivaldi and enjoy twenty minutes' rest on a reclining sofa. Your flowers are delivered fresh every day and you serve only the most aromatic herbal teas. Against your white coat, their heads on your breast, no-one fears the needle and syringe. I came to you for a crown and you offered me a kingdom. Unfortunately I could only take possession between five and seven, weekdays, and the odd weekend when he was away playing football. My name was called. 'Have I got it?' The nurse looked at me the way you do a flat tyre and said, 'No.' Then she started filling out a form and told me to come back in three months.	Ach, Batshebo, nic to pewnie w porównaniu do twojego luksusowego gabinetu? Twoi pacjenci dawali usuwać sobie zęby do symfonii Vivaldiego i odpoczywali po zabiegu na rozkładanej kanapie. U ciebie w wazonach codziennie wymieniano kwiaty na świeże, do picia zaś podawano aromatyczne herbaty ziołowe. Kto mógłby bać się igieł i strzykawek, spoczywając na twojej piersi opatulonej białym kitem. Chciał_m koron na zęby, ty obiecałaś mi twoje królestwo. Rządzić mógł_m nim jednak jedynie między piątą a siódmą wieczór w dni powszednie i co drugi weekend, gdy Uriah zajęty był grą w piłkę. Wezwano mnie po wyniki. – Mam syfa? Pielęgniarka spojrzała na mnie jak na przebitą oponę i odpowiedziała: – Nie.
--	---

‘What for?’ ‘Sexually transmitted diseases are not normally an isolated problem. If your habits are such that you have caught it once it’s likely that you will catch it again.’ She paused. ‘We are creatures of habit.’ ‘I haven’t caught it, any of it.’ She opened the door. ‘Three months will be sufficient.’ Sufficient for what? I walked down the corridor past SURGERY and MOTHER AND BABY and OUTPATIENTS THIS WAY. It’s a feature of the Clap Clinic that it’s situated well out of the way of proper deserving patients. Its labyrinthian cunning means that the user will have to ask at least five times how to get there. Although I lowered my voice, particularly in deference to MOTHER AND BABY, I was returned no such courtesy.	Po czym zaczęła wypełniać formularz i nakazała mi przyjść ponownie za trzy miesiące. – Ale po co? – Choroby przenoszone drogą płciową nigdy nie są odosobnionym przypadkiem. Jeśli tak się prowadzi, to na pewno złapie ponownie. – zrobiła pauzę. – Taka jest siła przyzwyczajień. – Niczym się przecież nie zaraził_m, ani razu. – Trzy miesiące wystarczą. – otworzyła drzwi na korytarz. Wystarczą na co? Minał_m w drodze do wyjścia GABINET i MATKA I DZIECKO oraz ODDZIAŁ AMBULATORYJNY. Taka jest specyfika Oddziału Syfa, że usytuowany jest on z dala od innych, przyzwoitych pacjentów. Jego przebiegłe usytuowanie w labiryncie oznaczało, że by go znaleźć, osoba szukająca musi zapytać o drogę co najmniej pięć razy. Choć zniżył_m za każdym razem głos, zwłaszcza w pobliżu MATKI I DZIECKA, nie został_m potraktowan_ równie uprzejmie.
--	---

‘Venereal Disease? Down the end turn right turn left straight on through the gates past the lift up the stairs down the corridor round the corner, through the swing doors and there you are,’ yelled the male nurse, carefully stopping his trolley-load of dirty sheets on my foot ... ‘You did say VENEREAL?’ Yes I did, and I said it again to the junior doctor rakishly swinging his stethoscope at the OUTPATIENTS. ‘Clap Clinic? No problem, you’re not more than five minutes away by wheelchair.’ He pealed with laughter like a posse of ice-cream vans and pointed in the direction of the incinerator chute. ‘That’s the quickest way. Good luck.’	– Oddział chorób wenerycznych? Skręci w lewo na końcu korytarza, potem prosto przez drzwi koło windy i po schodach, do końca korytarza za rogiem, przez drzwi i obrotowe, i znajdzie. – krzyknął pielęgniarz, ostrożnie zatrzymując wózek przeładowany brudnymi prześcieradłami prosto na mojej stopie. – Choroby WENERYCZNE, zgadza się? Tak, zgadza się, to właśnie powiedział_m, i to samo musiał_m powiedzieć młodemu lekarzowi wywijającemu zawadiacko stetoskopem na ODDZIALE AMBULATORYJNYM. – Szukasz Oddziału Syfa? Nie ma problemu, pięć minut stąd na wózku inwalidzkim. – zaśmiał się głośno, brzmiąc przy tym jak dzingiel całego oddziału furgonetek z lodami. Wskazał palcem w kierunku zsypu do krematorium. – To najszybsza droga. Powodzenia.
---	--

Maybe it's my face. Maybe I look like a doormat today. I feel like one.

On the way out I bought myself a large bunch of flowers.

‘Visiting someone?’ said the girl, her voice going up at the corners like a hospital sandwich. She was bored to death, having to be nice, jammed behind the ferns, her right hand dripping with green water.

‘Yes, myself. I want to find out how I am.’

She raised her eyebrows and squeaked, ‘You all right?’

‘I shall be,’ I said, throwing her a carnation.

Może to przez mój wyraz twarzy. Może wyglądam dziś jak popychadło. Czuję się tak w każdym razie. W drodze do wyjścia kupił_m sobie wielki bukiet kwiatów.

– Odwiedzasz kogoś? – spytała dziewczyna za kasą. Jej głos uniósł się na krańcach, niczym szpitalna kanapka. Konieczność bycia miłą i schowaną cały dzień za rzędem paprotek nudziła ją śmiertelnie. Z prawej ręki kapiała jej zielonkawa woda.

- Tak, odwiedzam siebie. Chcę się dowiedzieć, w jakim jestem stanie.

Uniosła brwi i zaskrzeczała:

– Dobrze się czujesz?

– Wkrótce będę. – odpowiedział m i rzucił m jej goździka.

At home, I put the flowers in a vase, changed the sheets and got into bed. ‘What did Bathsheba ever give me but a perfect set of teeth?’

‘All the better to eat you with,’ said the Wolf.

I got a can of spray paint and wrote SELF-RESPECT over the door.

Let Cupid try and get past that one.

Louise was eating breakfast when I arrived. She was wearing a red and green guardsman stripe dressing gown gloriously too large. Her hair was down, warming her neck and shoulders, falling forward on to the tablecloth in wires of light (...). I didn't go in straight away, I stood lurking outside with my collar turned up, hiding to get a better view. I thought, If she calls the police, it's only what I deserve. But she wouldn't call the police, she'd take her pearl-handled revolver from the glass

W domu włożył_m kwiaty do wazonu, zmienił_m prześcieradła i położył_m się do łóżka. – Co więcej dostał_m od Betsheby poza idealnymi zębami?

– Łatwiej cię będzie pożreć – powiedział Wilk.

Kupił_m puszkę farby w spreju i napisał_m SZACUNEK DO
SIEBIE na drzwiach. Niech sobie Kupidyn z tym spróbuje poradzić.

Kiedy przybył_m w odwiedziny, Louise jadła śniadanie. Miała na sobie przepięknie za duży szlafrok w czerwone i zielone pasy. Jej rozpuszczone włosy otulały jej ramiona i szyję, opadając aż na obrus w świetle słońca. Było w Louise coś niebezpiecznie elektrycznego. (...) Nie odważył_m się przekroczyć progu jej domu bez zaproszenia, stał_m więc najpierw w progu z podwiniętym kołnierzem. Schował_m się tak, by złapać jak najlepszy jej widok. Pomyślał_m sobie: nie zdziwię się, jeśli wezwie po mnie policję. Jeśli jednak tego nie uczyni, wtedy wyjmie

decanter and shoot me through the heart. At the post-mortem they'll find an enlarged heart and no guts. The white table-cloth, the brown teapot. The chrome toast-rack and the silver-bladed knives. Ordinary things. Look how she picks them up and puts them down, wipes her hands briskly on the edge of the tablecloth; she wouldn't do that in company. She's finished her egg, I can see the top jagged on the plate, a bit of butter that she pops into her mouth from the end of her knife. Now she's gone for a bath and the kitchen's empty. Silly kitchen without Louise. It was easy for me to get in, the door was unlocked. I felt like a thief with a bagful of stolen glances. It's odd being in someone else's room	pewnie jej zdobiony perłami pistolet z kryształowej karafy i strzeli do mnie prosto w serce. Koroner odkryje u mnie przerośnięte serce i brak kręgosłupa. (...) Biały obrus i brązowy dzbanek na herbatę. Chromowany toster i noże o osrebrzonych ostrzach. Zwyczajne przyrządy kuchenne. Patrzcie państwo, jak je podnosi i odkłada, jak wyciera ręce o brzeg obrusa. Nie zrobiłaby tego w „dobrym towarzystwie”. Skończyła jeść jajko, widzę jego resztki rozklepane na talerzu. Zlizuje resztkę masła z końca noża. W końcu idzie wziąć kąpiel i kuchnia pustoszeje. Głupio wygląda bez Louise.
---	--

when they're not there. Especially when you love them. Every object carries a different significance. Why did she buy that? What does she especially like? Why does she sit in this chair and not that one? The room becomes a code that you have only a few minutes to crack. When she returns, she will command your attention, and besides it's rude to stare. And yet I want to pull out the drawers and run my fingers under the dusty rims of the pictures. In the waste basket perhaps, in the larder, I will find a clue to you, I will be able to unravel you, pull you between my fingers and stretch out each thread to know the measure of you. The compulsion to steal something is ridiculous, intense. I don't want one of your EPNS spoons, charming though they are, with a tiny Edwardian boot on the handle. Why then have I put it in my pocket? 'Take it out at once,' says the Headmistress who keeps an eye on my conduct. I managed to force it back into the drawer, although for a	Zbyt łatwo było wślizgnąć się niepostrzeżenie do jej mieszkania. Drzwi były otwarte. Czuł_m się jak złodziej czmychający z torebką pełną skradzionych spojrzeń. Pomieszczenie staje się wtedy kodem, na którego złamanie mamy tylko kilka minut. Gdy Louise powróci, skupi na sobie całą uwagę. A poza tym, nieładnie jest być wścibskim. A mimo to mam ochotę wysunąć wszystkie szuflady i przejechać palcem po zakurzonych ramkach zdjęć. W koszu na odpady w spiżarni znajdę podpowiedź do rozwiązania twojej zagadki, Louise; uda mi się w końcu cię odkryć, schwytać cię w palce i rozdzielić każdą nić, z której się składasz; w końcu poznam wszystkie twoje wymiary. Odczuwał_m, jak nigdy, idiotyczną pokusę, by ukraść coś z tego pokoju, na pamiątkę. Nie chcę twoich drogich edwardiańskich łyżek z uchwytami w kształcie buta. Kiedy zdążył_m jedną schować w kieszeni?
---	--

teaspoon it put up a lot of resistance. I sat down and tried to concentrate myself. Right in my eyeline was the laundry basket. Not the laundry basket ... please. I have never been a knicker-sniffer. I don't want to lard my inner pockets with used underwear. I know people who do and I sympathise. It's a dicey business going into a tense boardroom with a large white handkerchief on one side of the suit and a slender pair of knickers on the other. How can you be absolutely sure you remember which is where? I was hypnotised by the laundry basket like an out-of-work snake charmer. I had just got to my feet when Louise strode through the door, her hair piled up on her head and pinned with a tortoiseshell bar. I could smell	– Wyciągnij ją natychmiast – powiedziała do mnie Dyrektorka o surowym spojrzeniu. Udało mi się ją z trudem wyciągnąć i włożyć z powrotem do szuflady, choć, jak na łyżeczkę, była zaskakująco oporna. Usiadł_m i akurat na linii mojego spojrzenia spostrzegł_m kosz na pranie. Tylko nie kosz na pranie...błagam. Nigdy nie był_m osobą lubującą się w wężach i majtkach. Nie mam w zwyczaju wykladać moich kieszeni czyjaś używaną bielizną. Znam ludzi, którzy tak robią i w pełni ich rozumiem. To dość ryzykowne posunięcie wchodzić do Sali konferencyjnej z elegancką białą chustką do nosa w jednej kieszeni i parą majtek w drugiej. Jak tu zapamiętać, które jest schowane gdzie? Był_m nim zahipnotyzowan_, jak gdyby po całym dniu zaklinania węży.
--	---

the steam on her from the bath and the scent of a rough woody soap. She held out her arms, her face softening with love, I took her two hands to my mouth and kissed each slowly so that I could memorise the shape of her knuckles. I didn't only want Louise's flesh, I wanted her bones, her blood, her tissues, the sinews that bound her together. I would have held her to me though time had stripped away the tones and textures of her skin. I could have held her for a thousand years until the skeleton itself rubbed away to dust. What are you that makes me feel thus? Who are you for whom time has no meaning? In the heat of her hands I thought, This is the campfire that mocks the sun. This place will warm me, feed me and care for me. I will hold on to this pulse against other rhythms. The world will come and go in the tide of a day but here is her hand with my future in its palm. She said, 'Come upstairs.'	Wstawał_m właśnie, gdy Louise wkroczyła do pokoju, jej włosy spięte na czubku głowy szylkretową klamrą. Czułem w powietrzu zapach pary z jej kąpielni i ostrą, drzewną woń mydła. Wyciągnęła w moją stronę ręce, jej rysy miękkie od miłości. Przyłożył_m jej dłonie do ust i pocałował_m każdą z wolna, tak by móc zapamiętać kształt jej kłykci. Nie pragn_ł_m jedynie ciała Louise, lecz także jej kości, jej krwi, jej tkanek i tych ścięgien, które spinały ją w jedno. Pragn_ł_m trzymać ją w ramionach, choćby nawet upływ czasu odebrał jej skórę kolor i jędrność, i choćby minęły wieki, a jej szkielet obrócił się w proch. Z jakiej planety do mnie przybyłaś? Jakże potrafiłaś sprawić, że czas przy tobie nie istnieje? Otulon_ ciepłem jej rąk, myślał_m: oto ognisko, które kpi sobie ze słońca. Ogrzeje mnie, nakarmi i obroni. Ten puls nadaje rytmu arytmii wszechświata i w nim znajdę oparcie. Nie wiem już kim jestem w
--	--

We climbed one behind the other past the landing on the first floor, the studio on the second, up where the stairs narrowed and the rooms were smaller. It seemed that the house would not end, that the stairs in their twisting shape took us higher and out of the house altogether into an attic in a tower where birds beat against the windows and the sky was an offering. There was a small bed with a patchwork quilt. The floor sheered to one side, one board prised up like a wound. The walls, bumpy and distempered, were breathing. I could feel them moving under my touch. They were damp, slightly. The light, channelled by the thin air, heated the panes of glass too hot to open. We were magnified in this high wild room. You and I could reach the ceiling and the floor and every side of our loving cell. You kissed me and I tasted the relish of your skin.	otaczającym mnie wszechświecie, ale z dłoni Louise wywróżę moje przeznaczenie. – Chodźmy na górę. – powiedziała. Na górę, jedno po drugim, minawszy wnękę na pierwszym piętrze, studio na drugim, aż na strych gdzie klatka schodowa zwężała się i mały pomieszczenia. Zdawało się, że dom ten nie miał końca, że kręte schody zabierały nas coraz wyżej, nawet ponad sam dom aż na szczyt wieży, gdzie ptaki odbijały się od okien, a niebo stało otworem. Na małym łóżku leżała patchworkowa kołdra. Z tkanki krzywo ułożonej podłogi wystawała jedna belka, niczym strup. Chropowate wapienne ściany zdawały się napierać swoim oddechem. Czuł_m niemal, jak falują pod moimi palcami. Były lekko wilgotne w dotyku. Światło słońca nagrzało okna do niemożliwości otwarcia. Sypialnia stała się szkłem powiększającym, a my obiektami pod soczewką. Każdej z czterech ścian,
---	---

What then? That you, so recently dressed, lost your clothes in an unconscious pile and I found you wore a petticoat. Louise, your nakedness was too complete for me, who had not learned the extent of your fingers. How could I cover this land? Did Columbus feel like this on sighting the Americas? I had no dreams to possess you but I wanted you to possess me. It was a long time later that I heard the noise of schoolchildren on their way home. Their voices, high-pitched and eager, carried up past the sedater rooms and came at last, distorted, to our House of Fame. Perhaps we were in the roof of the world, where Chaucer had been with his eagle. Perhaps the rush and press of life ended here, the voices collecting	jak i sufit i podłogę tej miłosnej komórki można było dosięgnąć bez wysiłku. Pocałowałaś mnie i w końcu mogł_m delektować się smakiem twojej skóry. A co się stało potem? Potem ty, nie tak dawno opatulona ubraniami, zmieniłaś je w nieprzytomną stertę na podłodze; wtedy właśnie odkrył_m, że nosiłaś halkę. Louise, twoja nagość była dla mnie zbyt niezbadana, dla mnie, kogoś, kto dopiero odkrył czubki twoich palców. Jakże tu kiedykolwiek zbadać całą tę krainę? Czy tak właśnie czuł się Kolumb, gdy pierwszy raz ujrzał Amerykę? Nie śmiał_m zawładnąć tobą, lecz pragn_ł_m, byś ty zawładnęła mną. Dopiero długie godziny później doszły mnie z zewnątrz głosy dzieci wracających ze szkoły. Piskliwe i pełne energii, uniosły się i dotarły przez wielkie pokoje na dole aż do naszej Komnaty Sławy. Być
--	--

in the rafters, repeating themselves into redundancy. Energy cannot be lost only transformed; where do the words go? ‘Louise, I love you.’ Very gently, she put her hand over my mouth and shook her head. ‘Don’t say that now. Don’t say it yet. You might not mean it.’ I was protesting with a stream of superlatives, beginning to sound like an advertising hack. Naturally this model had to be the best the most important, the wonderful even the incomparable. Nouns have no worth these days unless they bank with a couple of Highstreet adjectives. The more I underlined it the hollower it sounded. Louise said nothing and eventually I shut up.	może to tu właśnie był dach świata, gdzie Chaucer spędzał czas ze swoim orłem. Być może tu właśnie zatrzymywała się codzienna gonitwa świata, głosy ludzkie zbierały się w krokwiach, ich echo rozpływające się w nicość. Energia nie może jednak zginąć, a jedynie się przeobrazić; dokąd znikają więc słowa? – Louise, kocham cię. Zakryła delikatnie moje usta dłonią i potrząsnęła głową. – Nie mów tego teraz. Jeszcze za wcześnie. Nie mówisz jeszcze poważnie. Zaprotestował_m w odpowiedzi strumieniem superlatywów, upodabniając się przy tym do słupa reklamowego. Oczywiście, że ten model był najlepszy z najlepszych, wspaniały i z niczym nieporównywalny. Rzeczowniki nie mają same w sobie wartości w dzisiejszych czasach, o ile nie idą w parze z luksusowymi epitetami. Im
--	--

‘When I said you might not mean it, I meant it might not be possible for you to mean it.’ ‘I’m not married.’ ‘You think that makes you free?’ ‘It makes me freer.’ ‘It also makes it easier for you to change your mind. I don’t doubt that you would leave Jacqueline. But would you stay with me?’ ‘I love you.’ ‘You’ve loved other people but you still left them.’ ‘It’s not that simple.’ ‘I don’t want to be another scalp on your pole.’ ‘You started this, Louise.’ ‘I acknowledged it. We both started it.’ What was all this about? We had made love once. We had known each other as friends for a couple of months and yet she was challenging my	bardziej wychwalał_m, tym bardziej płytko brzmiały moje peany. Louise milczała; w końcu więc postanowił_m się zamknąć. – Kiedy powiedziałam, że nie mówisz poważnie, miałam na myśli, że nie jest to dla ciebie w tym momencie możliwe. – Nie jestem przecież w związku małżeńskim. – I myślisz, że to daje ci swobodę? – Daje mi więcej swobody. – Ułatwia ci też zmianę zdania. Nie wątpię, że jesteś w stanie rzucić dla mnie Jacqueline. Ale czy jesteś w stanie być mi wiern_? – Kocham cię. – Kochał_ś wcześniej wiele osób, a mimo to wszystkie je zostawił_ś. – To trochę bardziej skomplikowane. – Nie chcę być kolejnym skalpem u twojego pasa. – To ty zaczęłaś tę dyskusję.
--	--

suitability as a long-term candidate? I said as much. ‘So you admit that I am just a scalp?’ I was angry and bewildered. ‘Louise, I don’t know what you are. I’ve turned myself inside out to try and avoid what happened today. You affect me in ways I can’t quantify or contain. All I can measure is the effect, and the effect is that I am out of control.’ ‘So you try and regain control by telling me you love me. That’s a territory you know, isn’t it? That’s romance and courtship and whirlwind.’ ‘I don’t want control.’ ‘I don’t believe you.’ No and you’re right not to believe me. If in doubt be sincere. That’s a pretty little trick of mine. I got up and reached for my shirt. It was under	– Ja wskazałam na problem. Teraz o nim dyskutujemy. O co tu właściwie poszło? To tylko jednorazowy seks dwóch zaprzyjaźnionych osób, znających się od kilku miesięcy, a ona już miała czelność oceniać, czy nadaję się na osobę partnerską? Zwrócił_m jej na to uwagę. – Czyli przyznajesz, że jestem jedynie skalpem? Był_m zł_ i zszokowan_. – Louise, nie wiem, czym jesteś. Stawał_m na głowie, żeby uniknąć tego, co dzisiaj zaszło między nami. Masz nade mną władzę, której nie potrafię pojąć ani ograniczyć. Jedyne, co mogę przewidzieć, to rezultat, a jest on taki, że stracił_m samokontrolę. – Więc próbujesz ją odzyskać, mówiąc, że mnie kochasz. To twoje stałe terytorium, prawda? Romanse, uwodzenie i burze uczuć. – Nie chcę kontroli. – Nie wierzę ci.
--	--

her petticoat. I picked up the petticoat instead. ‘May I have this?’ ‘Trophy hunting?’ Her eyes were full of tears. I had hurt her. I regretted telling her those stories about my girlfriends. I had wanted to make her laugh and she had laughed at the time. Now I had strewn our path with barbs. She didn’t trust me. As a friend I had been amusing. As a lover I was lethal. I could see that. I wouldn’t want to have much to do with me. I knelt on the floor and clasped her legs against my chest. ‘Tell me what you want and I’ll do it.’ She stroked my hair. ‘I want you to come to me without a past. Those lines you’ve learned, forget them. Forget that you’ve been here before in other bedrooms in other places. Come to me new. Never say you love me	Nie wierzysz mi i masz do tego pełne prawo. Lepiej mówić szczerze, gdy ogarniają wątpliwości. To taka moja mała sztuczka. Wstał_m i sięgnął_m po moją koszulę. Leżała pod halką Louise. Podniósł_m najpierw halkę. – Czy mogę to wziąć? – Kolejne trofeum? Jej oczy napęłniły się łzami. Zranił_m ją. Żałował_m teraz opowiadania jej tych wszystkich anegdotek o moich byłych dziewczynach. Chciał_m ją rozbawić i wtedy śmiała się do rozpuku. Teraz jednak usłał_m naszą ścieżkę cierniami. Nie ufała mi. W przyjaźni był_m zabawn_, w miłości zabójcz_. Rozumiał_m to teraz. Pewnie ciężko się było ze mną zadawać. Ukłękł_m na podłodze i otoczył_m jej nogi ramionami. – Powiedz mi, czego chcesz, a ja to zrobię. Pogłaskała mnie po głowie.
--	---

until that day when you have proved it.'

‘How shall I prove it?’

‘I can’t tell you what to do.

The maze. Find your own way through and you shall win your heart's desire. Fail and you will wander for ever in these unforgiving walls. Is that the test? I told you that Louise had more than a notion of the Gothic about her. She seemed determined that I should win her from the tangle of my own past. In her attic room was a print of the Burne-Jones picture titled Love and the Pilgrim. An angel in clean garments leads by the hand a traveller footsore and weary. The traveller is in black and her cloak is still caught by the dense thicket of thorns from which they have both emerged. Would Louise lead me so? Did I want to be led? She was right, I hadn't thought about the hugeness of it all. I had some excuse; I was

– Przyjdź do mnie bez przeszłości. Wyrzuć z pamięci wyuczone frazesy. Zapomnij o podobnych scenariuszach. Przyjdź do mnie nowo narodzon_. I nie mów, że mnie kochasz, aż nie będziesz w stanie tego udowodnić.

– Jak mogę to udowodnić?

– Nie mogę cię uczyć, jak masz postępować.

Jak w labiryncie. Znajdź bez pomocy drogę do wyjścia, a zdobędziesz to, czego pragnie twoje serce. Zgub się, a na zawsze płatać się będziesz zamknięt_ w nieubłaganych murach. Czyżby wystawiała mnie na próbę? Wspomniał_m już, że Louise więcej niż przypominała postać z gotyckiej powieści. Zdawała się oczekiwać, że by ją zdobyć, pokonam wpierw więzy własnej przeszłości. W jej sypialni na poddaszu wisiała kopia *Miłości i Pielgrzyma* Burne-Jonesa. Anioł w czystych szatach wiedzie za rękę umęczoną wędrowną postać o obolałych stopach.

thinking about Jacqueline. It was raining when I left Louise's house and caught a bus to the Zoo. The bus was full of women and children. Tired busy women placating cross, excitable kids. One child had forced her brother's head into his satchel, scattering schoolbooks over the rubber floor, enraging her pretty young mother to the point of murder. Why is none of this work included in the Gross National Product? 'Because we don't know how to quantify it,' say the economists. They should try catching a bus. I got off at the main entrance to the Animal House. The boy in the	Owa postać odziana jest w czerń, a szaty jej - zaplątane w gęste, kolczaste krzewy, z których obie istoty zdają się właśnie wyłaniać. Dokąd prowadziła mnie Louise? Czy chciał_m być tak prowadzon_? Może i miała rację, nie pomyślał_m o tym, jak wielkie miało to wszystko znaczenie. Miał_m jednak wymówkę - musiał_m wziąć najpierw pod uwagę Jacqueline. Padało, gdy w końcu zostawił_m Louise i złapał_m autobus do Zoo. Pełen był kobiet i dzieci. Zmęczonych, zapracowanych kobiet próbujących uspokoić swoje wściekłe, nadpobudliwe dzieci. Jedno z nich próbowało wcisnąć na siłę głowę swojego brata w jego szkolny plecak, wysypując przy tym wszystkie książki na podłogę, co rozпалиło żądzę mordy we wciąż młodą matkę. Czemu jej praca nie wlicza się w Produkt Krajowy Brutto? – Nie wiemy, jak to przekalkulować – mówią ekonomiści. Pomogłaby im przejażdżka tym autobusem.
---	--

booth was bored and alone. He had his feet propped on the turnstile, the wet wind pushing through his window and spitting his micro TV. He didn't look at me as I leaned for shelter against a perspex elephant. 'Zoo's shuttin' in ten,' he said mysteriously. 'No admin after five pm.' A secretary's dream; 'No admin after five pm.' That amused me for two seconds and then I saw Jacqueline coming towards the gate, her beret pulled against the drizzle. She had a carrier bag full of food, leeks prodding through the sides. 'Nite luv,' said the boy without moving his lips. She hadn't seen me. I wanted to hide behind the perspex elephant, jump out at her and say, 'Let's go for dinner.' I am often beset by such romantic follies. I use them as ways out of real situations. Who the hell wants to go for dinner at 5.30 pm? Who wants to have a sexy walk in the rain alongside thousands of home-time	Wysiadł_m przy głównym wejściu do Zwierzętarni. W kiosku z biletami siedział samotny, znudzony chłopak. Stopy oparł wygodnie o furtkę. Mokry wiatr wiał w okienko i ochlapывał jego przenośny telewizorek. Chłopak nie spojrzał nawet na mnie, gdy schronił_m się pod pleksiglasowym słoniem. – Za dziesięć minut zamykamy – przemówił tajemniczym tonem okupant kiosku – nie wpuszczamy po piątej wieczór. Mokry sen sekretarki: żadnych interesantów po piątej. Rozbawiła mnie ta myśl na jakieś dwie sekundy. Nagle spostrzegł_m, że w moim kierunku zmierzała Jacqueline. Dźwigała w obu rękach torby pełne zakupów. Już z daleka widział_m pory wystające po bokach. – Branoc, kochanie. – mruknął młody kioskarczyk, ledwo poruszając przy tym ustami.
---	--

commuters, all like you, carrying a shopping bag full of food? ‘Stick to it,’ I told myself. ‘Go on.’ ‘Jacqueline.’ (I sound like someone from the CID.) She turned up her face, smiles and pleasure, handed me the bag and wrapped herself in the coat. She started walking towards her car, telling me about her day, there was a wallaby that had needed counselling, did I know that the Zoo used them in animal experiments? The Zoo decapitated them alive. It was in the interests of science. ‘But not in the interests of wallabies?’	Jacqueline w ogóle mnie nie zauważyła. Chciał_m przyczaić się na nią za słoniem z pleksy, po czym wyskoczyć przed nią z zaskoczenia ze słowami: „Chodźmy na obiad” na ustach. Często biorą nade mną górę takie romantyczne porywy. Traktuję je zazwyczaj jako ucieczkę od problemów realnego świata. Kto w końcu, do cholery, je obiad o piątej trzydzieści? Cóż jest seksownego w spacerze do domu w środku ulewy, w godzinach szczytu, wśród podobnych wam męczenników z torbami pełnymi zakupów? „Nie poddawaj się tak łatwo” powiedział_m sobie. „No już.” – Jacqueline – przemówił_m, brzmiąc przy tym jak zmęczony śledczy. Odwróciła się w moim kierunku z zaskoczonym uśmiechem na twarzy. Podała mi jedną z ciężkich toreb, wolną ręką zaś zapięła płaszcz. W drodze do samochodu paplała bez końca o tym, jak minął jej dzień;
---	---

‘No,’ she said. ‘And why should they suffer? You wouldn’t chop my head off, would you?’

I looked at her appalled. She was joking but it didn't feel like a joke.

‘Let’s go and get some coffee and a bit of cake.’ I took her arm and we walked away from the carpark towards a homely tea-shoppe that normally served the outflow of the Zoo. It was pleasant when the visitors weren’t there and they weren’t there on that day. The animals must pray for rain.

‘You don’t usually pick me up from work,’ she said.

‘No.’

‘Is there something to celebrate?’

walabia potrzebowała dziś behawiorysty. Czy wiedział_m, że Zoo wykorzystuje je do eksperymentów? Obcinano im głowy na żywca – oczywiście, w najlepszym interesie nauki.

– Raczej nie w najlepszym interesie walabii.

– Nie – odparła – Po co mają cierpieć? Ale ty nie odrąbiesz mi głowy, prawda?

Spojrzał_m na nią wzrokiem pełnym odrazy. Wiedział_m dobrze, że żartowała. Czemu nie brzmiało to jak żart?

– Chodźmy na kawę i ciasto. – wziął ją pod rękę i poprowadził przez park w kierunku przytulnej kawiarnio-cukierni dla odwiedzających. Stanowiła ona miły przybytek - o ile nie było tłumów. Dziś akurat panowała tu pustka. My, zwierzęta, lubimy modlić się o deszcz.

‘No.’ Condensation ran down the windows. Nothing was clear any more. ‘Is it about Louise?’ I nodded, twisting the cake fork between my fingers, pushing my knees against the underside of the dolls’ house table. Nothing was in proportion. My voice seemed too loud, Jacqueline too small, the woman serving doughnuts with mechanical efficiency parked her bosom on the glass counter and threatened to shatter it with mammary power. How she would skittle the chocolate eclairs and with a single plop drown her unwary customers in mock cream. My mother always said I’d come to a sticky end.	– Nie odbierasz mnie zazwyczaj z pracy – powiedziała Jacqueline. – Zgadza się. – Czy będziemy coś świętować? – Nie. Strużki wody przecinały mgiełkę w oknach. Wszystko zdawało się jakby rozmyte. – Czy chodzi o Louise? Pokiwał_m głowę. Pokręcił_m w dłoniach widelczykiem do ciasta i popchnął_m jeszcze mocniej kolana pod stół jak z domku dla lalek. Wszystko dookoła zdawało się mieć zaburzone proporcje. Mój głos był zbyt hałaśliwy, Jacqueline – za mała. Kobieta zaś serwująca z precyzją maszyny pączki przygniatała szklany kontuar olbrzymim dekoltem, niczym mamut. Czekoladowe eklerki były jej kręglami, które
---	---

‘Are you seeing her?’ Jacqueline’s timid voice. Irritation from gut to gullet. I wanted to snarl like the dog I am. ‘Of course I’m seeing her. I see her face on every hoarding, on the coins in my pocket. I see her when I look at you. I see her when I don’t look at you.’ I didn’t say any of that, I mumbled something about yes as usual but things had changed. THINGS HAD CHANGED, what an arsehole comment, I had changed things. Things don’t change, they’re not like the seasons moving on a diurnal round. People change things. There are victims of change but not victims of things. Why do I collude in this misuse of language? I can’t make it easier for Jacqueline however I put it. I can make it a bit easier for me and I suppose that’s what I’m doing.	mogłaby przewrócić jednym rzutem i utopić przy tym klientelę w morzu kremu. Moja matka zawsze powtarzała, że spotka mnie żalosny koniec. – Czy widzisz się z nią? – nieśmiały głos Jacqueline. Wykręciło mnie w środku ze złości. Chciał_m warknąć jak psisko, którym jestem. – Oczywiście, że się z nią widuję. Więcej, widzę jej twarz na każdym billboardzie, na rewersach drobnych w mojej kieszeni. Mam ją przed oczami, gdy patrzę na ciebie. Mam ją przed oczami, gdy nie patrzę na ciebie. Nic z tego nie powiedział_m. Wymamrotał_m w odpowiedzi, że owszem, widuję ją jak zwykle, ale coś się zmieniło w moich uczuciach. COŚ SIĘ ZMIENIŁO, co za gówniany komentarz, to ja wszystko pozmieniał_m. Nic samo się nie zmienia, ludzkie sprawy nie są przecież cykliczne jak pory roku. To ludzie wszystko zmieniają. Są ofiary zmian,
---	--

She said, ‘I thought you’d changed.’ ‘I have, that’s the problem, isn’t it?’ ‘I thought you’d already changed. You told me you wouldn’t do this again. You told me you wanted a different life. It’s easy to hurt me.’ What she says is true. I did think I could leave with the morning paper and come home for the 6 o’clock news. I hadn’t lied to Jacqueline but it seemed I had been lying to myself. ‘I’m not running around again, Jacqueline.’ ‘What are you doing then?’ Good point. Would that I had the overseeing spirit to interpret my actions in plain English. I would like to come to you with all the confidence of a computer programmer, sure that we could find the	ale nie ofiary „czegoś”. Dlaczego więc uczestniczę w tym językowym nadużyciu? Nie mogę złagodzić w żaden sposób tego ciosu, nieważne jak ubiorę go w słowa. Mogę za to ułatwić sprawę dla siebie i chyba to właśnie teraz robię. – Myślałam, że się zmienił_ś. – powiedziała. – Owszem. W tym leży problem, prawda? – Myślałam, że już wcześniej się zmienił_ś. Mówił_ś, że już nie będziesz tak postępować. Że chcesz żyć inaczej. Wiesz, że łatwo mnie zranić. Mówiła prawdę. Wierzył_m, że mogę rozpoczynać każdy dzień, czytając poranną gazetę i kończyć go wieczornymi wiadomościami. Nie okłamał_m Jacqueline, tylko siebie. – Nie śpiam znowu z przypadkowymi osobami, Jacqueline. – Co więc wyrabiasz?
---	--

answers if only we asked the proper questions. Why aren't I going according to plan? How stupid it sounds to say I don't know and shrug and behave like every other idiot who's fallen in love and can't explain it. I've had a lot of practice, I should be able to explain it. The only word I can think of is Louise. Jacqueline, exposed under tea-shoppe neon, wraps her hands around her cup for comfort but gets burned. She spills into her saucer and, while mopping at it with the inadequate serviette, knocks her cake on to the floor. Silently but with eagle eye, the Bosom bends to clear it up. She's seen it all before, it doesn't interest her except that she wants to close in a quarter of an hour. She retreats behind her counter and switches on the radio.	Dobre pytanie. Przydałby się w takich sytuacjach wszechwiedzący anioł stróż, który wyjaśniłby prostym językiem moje postępowanie. Chciał_m teraz posiąść pewność siebie programisty komputerowego. Wie on, że znajdzie się rozwiązanie problemu, gdy zadane zostaną właściwe pytania. Dlaczego nie postępuję zgodnie z planem? Głupio byłoby powiedzieć, że nie mam pojęcia, wzruszyć ramionami i zachować się jak każdy inny człowiek ogłupiony zakochaniem z zaskoczenia. Dużo mam doświadczenia w temacie, a jednak nie potrafię się wytłumaczyć. Jedyne, co ciśnie mi się na usta, to „Louise”. Jacqueline, jasno oświetlona neonem kawiarni, otula rękami kubek w poszukiwaniu otuchy, ale parzy się w ręce. Płyn wylewa się na spodek i, usiłując zetrzeć go cienką serwetką, strąca kawałek ciasta na
---	--

Jacqueline wiped her glasses. ‘What are you going to do?’ ‘It’s for us to decide that. It’s a joint decision.’ ‘You mean we’ll talk about it and you’ll do what you want anyway.’ ‘I don’t know what I want.’ She nodded and got up to leave. By the time I had found the change to pay our host Jacqueline was somewhere down the street, going for her car I thought. I ran to catch up with her but when I got to the Zoo carpark it was	podłogę. Pani Dekolt o sokolich oczach schyla się, by posprzątać. Z pewnością już to przerabiała, interesuje ją więc tylko zamknięcie za kwadrans. Chowa się więc z powrotem za kontuarem i włącza radio. Jacqueline przetarła okulary. – Co dalej z nami? – To leży w gestii obu osób. Wspólna decyzja. – Mówiąc twoim językiem: porozmawiamy, a ty i tak postąpisz, jak chcesz. – Nie wiem, czego chcę. Kiwnęła głową w odpowiedzi i zebrała się do wyjścia. Zanim wygrzebał_m z portfela drobne dla Dekoltu, Jacqueline była już gdzieś w połowie drogi do jej samochodu.
--	--

locked. I caught hold of the diamond-shaped tennis netting and vainly shook the smug padlock. A wet May night, more like February than sweet spring, it should have been soft and light but the light was soaked up by a row of weary streetlamps reflecting the rain. Jacqueline's Mini stood alone in a corner of the bleak paddock. Ridiculous this waste sad time. I walked across to a small park and sat on a damp bench under a dripping willow. I was wearing baggy shorts which in such weather looked like a recruitment campaign for the Boy Scouts. But I'm not a Boy Scout and never was. I envy them; they know exactly what makes a Good Deed. Opposite me, the relaxed smart houses built on the park showed yellow at one window, black at another. A figure pulled the curtains,	Wybiegł_m z kawiarni, próbując ją dogonić. Kiedy jednak dotarł_m z powrotem do Zoo, parking był już zamknięty. Uchwycił_m się desperacko drucianej siatki i potrząsnął_m arogancką kłódką. Na próżno. Deszczowy majowy wieczór, bardziej przypominał środek zimy, niż słodką wiosnę. Wciąż powinno było być jasno, lecz odbijające deszcz uliczne latarnie zdawały się wsiąkać całe światło. Samochodzik Jacqueline stał samotnie w kącie ponurego padoku. Co za strata czasu. Przespacerował_m się do pobliskiego parku i usiadł_m na mokrej ławce pod płaczącą wierzbą. Miał_m na sobie workowate spodenki, które przy tej pogodzie nadawały mi wygląd członka drużyny skautów. Nigdy nie należał_m jednak do skautów. Zawsze im zazdrościł_m, wiedzą bowiem dokładnie, co jest Dobrym Uczynkiem.
---	---

someone opened the front door, I could hear music for a moment. What sane sensible lives. Did those people lie awake at night hiding their hearts while giving their bodies? Did the woman at the window quietly despair as the clock pushed her closer to bed-time? Does she love her husband? Desire him? When he sees his wife unlace herself what does he feel? In a different house is there someone he longs for the way he used to long for her?	Naprzeciw mnie rozciągały się eleganckie domy, zbudowane rzędem na skraju parku. Mrugały do siebie nawzajem jasnymi i ciemnymi oknami. Ktoś zaciągał właśnie zasłony, gdzie indziej zaś otworzyły się nagle na oścież frontowe drzwi; dobiegła mnie głośna muzyka. Cóż za spokojne, sielankowe życie. Czy mieszkańcy tych domów też spędzają razem bezsenne noce, oddając sobie ciała, lecz chowając serca? Czy ta kobieta w oknie też cierpi po cichu, patrząc jak wskazówki zegara popychają ją wieczorem do łóżka? Czy kocha swojego męża? Czy go pragnie? Co on czuje, gdy widzi, jak ona się przed nim rozbiera? Czy mieszka w innym domu ktoś, kogo on pożąda tak, jak kiedyś pożądał jej?
--	---

Critical Analysis

The following critical analysis is divided into two chapters. The first chapter will endeavour to discuss the aforementioned translation strategy in the context of feminist translation studies, especially third-wave intersectional feminism. The second chapter will, in turn, focus on the activist aspects of my chosen translation strategy. The examples provided follow the source text-target text-back translation (in square brackets) order.

Introduction & Translation Brief

Written on the Body was released in English in the year 1992 (The British Library, n.d.). This stream-of-consciousness novel describes, among other events, the nameless narrator's love affairs with both men and women. Whilst doing so, the work does not disclose the protagonist's gender (Rose 2021, 128-129; 143). The author, Jeanette Winterson, attempts thus to question any preconceptions and deeply embedded archetypes about binary gender as well as love overall. Whilst it is not explicitly stated that the narrator is gender non-conforming (Misiek 2020, 168), their gender identity is consistently indeterminate, with frequent references to what could be considered archetypically 'male' or 'female' behaviour on a binary gender spectrum. Their possible gender nonconformity becomes therefore a plausible interpretation (Rose 2021, 127). A confirmation of this comes from the author herself, who recently stated that *Written on the Body* "had a non-binary narrator" (Mohamed 2021).

The Polish translation followed six years later, in 1998, and Ms. Hanna Mizerska is the only one to date to have translated the said novel (Katalog Biblioteki Narodowej, n.d.). Given the

constraints of the Polish morphology as one of a ‘grammatical gender language’ (Sczesny et al. 2016, 6; Koniuszaniec and Błaszowska 2003, 259-260) it is unavoidable not to disclose the speaker’s binary gender in the past tense and in conditional clauses (Koniuszaniec and Błaszowska 2003, 262-263). The novel is written by means of these to a large extent. The translator, however, has decided to determine the author’s gender as female. As explained in the translator’s note, the author herself, Jeanette Winterson, did not allow for the narrator to be male, thus making the decision for the translator herself. Moreover, as Ms. Mizerska, the translator, discloses, she deemed any attempts to introduce a gender-indeterminate narrator ‘artificial’ (Mizerska in Winterson [1992] 1998, 7-8). Yet, the landscape of the queer discourse in Poland has changed drastically since 1998 and more experimental forms of verbal self-expression have become ubiquitous in the LGBTQ+ community – particularly within the transgender and gender non-conforming circles (Walkiewicz 2022, 90-91).

With this in mind, I propose a re-translation of the novel. Due to the nature of Polish grammar, it is obvious from the past tense verb form what gender the speaker is (Brooks 1975, 42). The strategy I will use across the translation will avoid indicating either by means of inserting a lowercase where the vowel alternation in the past tense verb desinence normally occurs (*-a-* to indicate a female speaker and *-e-* to indicate a male one) (Zagorska Brooks 1975, 155). This placeholder is known as the so-called ‘graphic form of pronouns’ (Walkiewicz 2022, 88; zaimki.pl 2022). Occasionally, in the case of irregular verbs, a lowercase will occur twice within a word, whilst still retaining its propositional meaning. The same placeholder will occasionally appear in adjectives, whereby usually the referential gender manifests itself by an *-a* desinence to indicate the female gender. The male gender, in turn, is indicated by an *-i/-y* desinence (Zagorska Brooks 1975, 265). The said lowercase (aka *podłoga* [the floor]) is already present in the queer/feminist social media channels to indicate

the inclusivity of the language towards the audience (Your Kaya 2021, cited in Jarosz 2021, 998; *zaimki.pl*, 2022a)

This strategy will have a twofold benefit. Firstly, it will allow the reader to decide for themselves to make their own assumption and ‘insert’ a vowel or vowels indicating either binary gender. Secondly, it will leave them questioning, further emphasizing the author’s original intention to have the narrator escape any notions of binary gender. The ‘graphic pronouns’ will underscore this quasi-visual aspect of the story highlighted in the title – how the human feelings and markers of human innermost selves are visible, i.e., written on their bodies (Franklin 2022).

To keep this gender-neutralising strategy consistent, I have also decided to swap any conditional verb forms for either their present forms or, where applicable, past tense forms with an auxiliary infinite verb. Whilst radical, it does not strike as invasive. This is because the original text switches freely between timelines and tenses, often within the same paragraph - thus allowing the translator more freedom in their grammatical choices (e.g.: Winterson [1992] 1996, 44- 48). Additionally, as elaborated in Chapter 2, I took the liberty of incorporating certain strategies suggested by the *zaimki.pl* [pronouns.pl] collective in reference to unnamed characters in the novel whose gender is not indicated in the source text (ST) (n.d a). This is done in an activist attempt to challenge the reader’s perception of not only the narrator’s gender identity but also the reader’s own perception of gender in their own reality.

Despite the aforementioned changes in the landscape of Polish queer discourse, the intended publisher would be one willing to print more conceptual works. The choice would, therefore, fall on the Ha! Art publishing house. It has long published experimental literary works in Polish and of Polish authors and has dedicated a series to publications of both conceptual

literature, as well as translations (Ha! Art, n.d.). Among their publications, as well as cultural events organised since the 1990s, one can find several queer-themed ones (Szymczak 2007).

The expected audience might, as a result, be limited to the readership normally associated with this publishing house, i.e., well-educated, possibly left-leaning readership. As Robinson (1997, 112) argues, the translation is effective in political terms if it manages to access the widest audience possible. This, in turn, means my non-mainstream choice in terms of the narrator's self-expression will limit the audience willing to access the novel itself. This, however, reflects best the niche position that the concept of a gender non-conforming person occupies in mainstream popular culture in Poland (Ziemińska 2020, 8).

Lastly, given the nature of the work being translated, I deemed it unnecessary to employ any specialist technology (beyond the use of online dictionaries), such as machine translation software (MT) to translate the text. This is because the language and the translation strategies employed in my re-translation are largely of a non-normative nature. Therefore, the MT software might not be able to render it well, nor will the generated prompts be based on relevant examples.

Chapter I: Feminist translation and gender-neutral language

Feminist and queer theory in Translation Studies

The translation of *Written on the Body* can be considered in terms of not only queer but also the feminist translation genre. Feminism has been described as a ‘movement (...) to end sexism and oppression’ (von Flotow, 2020) and, with the rise of the third-wave intersectional feminism, this also includes gender non-conforming people on a whole spectrum of identities that may or may not include female. The wider LGBT+ community is considered oppressed and the queer identity, i.e. as symbolic of the values overlapping with the feminist agenda (von Flotow, 2020). As a result, feminist theories over the last few decades have incorporated showcasing of gender as a performative social construct, or a ‘temporality’ (Butler 1999, 179).

As Ziemińska explains in her summary of the feminist/queer discourse in Poland and abroad (2020), some feminist scholars take these claims even further, showcasing how despite biological differences between objects (in this case, humans), their identity is subject to fluidity (Barad 2003, 814). Jagger (2015, 324-340) suggests, that the variety encountered among what is perceived as binary human bodies points towards the need for a more flexible understanding thereof. Therefore, the existence of non-binary identity challenges the boundaries of sex/gender as well as the concept of what identifying as female means. As a result, non-conforming identities become an important interlocutor in the feminist discourse on gender/sex distinction and gender roles in society as a whole (Hird 2000, 350), which becomes a foundation for the subgenre of the ‘queer feminism’ (Marinucci 2016, 139-140).

This overlap in the approach to gender finds its application in translation studies as well, with the discipline taking a queer turn overall (Santaemilia 2017, 13) - albeit only recently has it

received the attention of translation scholarship (Baer and Kaindl 2017, 1-2). As Baer (2017, 53-54), shows in an example of a Russian queer journal, translation can become a playing field for re-negotiating a non-Western queer identity in dialogue with a Western queer blueprint. Similarly, my translational work puts into question how a gender non-conforming subject should refer to themselves in the target language that does not yet possess well-established grammatical tools to allow that, as well as the cultural sphere that has long operated on a binary understanding of gender equating it to biological sex.

With regard to these explicitly feminine/masculine excerpts below, I believe retaining the ‘undecidability’ of the narrator will stay true to the author’s aim of playing with gender/sex roles. My aforementioned solution of graphic pronouns as placeholders for vowel alternations will therefore emphasise the performative, surface-level aspect of what is conventionally defined as gender and sex in the Polish culture. With this in mind, the mere act of translation could be seen as a ‘hijacking’ (von Flotow 1991, 78-83) attempt in order to make a translator’s statement. Von Flotow in her guidebook to feminist translation strategies explains hijacking in the context of a second-wave translation that ‘made the feminine visible’ (von Flotow 1991, 74) in the target text. Whilst criticised for breaking the conventions, it has eradicated the generic masculine forms present in the source text in order to appeal to the readership that would, indeed, include women to a large extent (von Flotow 1991, 78-79). The reverse was done in this case in the first translation. The narrator was gender indeterminate in the source text and became explicitly female in the target text. This aligns with the grammatical constraints of the target language as well as culture, with the neutral being considered impossible a solution (Mizerska 1998, 8-9). In a critical analysis of Mizerska’s choices, Białas goes as far as to claim that a non-binary translation strategy is impossible in the Polish language (Białas 2006, 57 cited in Misiek 2020, 168). In doing so in my re-

translation, in turn, I make the genderqueer visible, with this visibility being one of the goals of intersectional feminism (Ciurria 2020, 2).

Queer themes versus Polish audience

The decades-long isolation from the Western academia during the Communist period, as well as the high involvement of the Catholic Church in national politics immediately after the fall of Communism, have caused hindering of queer awareness (Szulc 2020, 160) as well as third-wave intersectional feminist ideas being planted onto Polish grounds (Graff 2007, 152).

Should Robinson's four-step trajectory of Queer Translation - which runs parallel to the waves of feminism – be overlapped with the state of affairs in Poland, the public debate in the country in question would only be reaching the second step (Robinson 2019, 3). For instance, the mere idea of so-called *feminatywy*, i.e. the feminine equivalents of masculine generics being in a wider use still raises controversies in the mainstream media, particularly the right-wing leaning ones (Adamowicz 2023, 2-3). This is despite their existence being documented as early as the nineteenth century (Małocha-Krupa 2021, 106). There is also a negative connotation attached to the use thereof due to their forced, state-encouraged introduction to the official language in the Communist period (Adamowicz 2023, 9). Simultaneously, the use of them has become ubiquitous in other neighbouring countries/ countries using languages with the same grammatical constraints (Szczyński et al. 2016, 5; Korvath et al. 2016, 1).

Moreover, the concept of queer studies, as well as gender as a separate entity from sex did not make it to the forefront of public awareness in Poland until the early years of the previous decade whilst it thrived in academic circles as early as the 1990s (Szulc 2020, 169). In 2013 gender suddenly came under the scrutiny of the public eye and was deemed the scapegoat of the Catholic bishops as a 'dangerous ideology of genderism' for the years to come. This

‘ideology’, according to the church officials, endeavoured to destroy the Polish society at its Catholic core by means of sex education for schoolchildren and third-wave feminism. This sudden attention towards a relatively niche concept up until then was a deliberate attempt to shift the attention of the still largely religious society from the recent paedophilia scandals in the Church itself. Yet, the public largely did not see through this strategy (Graff 2013, 430-433). The shift to the right from there on, alongside the increasingly visible conservative-liberal societal divide hindered the attempts to make space for individuals not fitting in the binary criteria of gender and sexuality. Feminist and, by extension, queer circles, still function in a niche (Graff 2014, 432; Struzik 2020, 271). The said niche has found a safe space online where inclusive language is in a state of constant evolvement. The topic of translational activism in the context of the novel translated – as well as translation studies overall - will be elaborated on in Chapter 2.

Explication of gender in the text – the ‘undecidable’ narrator

As a part of the play with the reader, Winterson occasionally includes in her writing imagery that implies one or the other binary gender to the reader, however. This play with ‘performative aspects of gender’ makes the reader question what they think they know about the narrator and allows them to uncover the intricacies of their identity, thus making the narrator ‘undecidable’ (Rose 2021, 126). This puts into question the distinction between sex and gender and showcases the comicality of the ‘performative aspects’ of the latter (Butler 1999, 29). These ‘signifiers’ (Butler 1999, 6), i.e. situations and references implying – and creating the definition of – femininity that functions in the collective consciousness.

With regards to these explicitly feminine/masculine excerpts below, I believe retaining the ‘undecidability’ of the narrator will stay true to the author’s aim of playing with gender/sex

roles when planted in the Polish context. Winterson's tongue-in-cheek approach towards gender as a construct, the narrator's gender is not only 'undecidable', but also tends to fluctuate within the binary gender framework by showcasing instances of behaviours clearly associated with one or the other binary gender. Their undecidability is retained thanks to English being a 'natural gender language' (Sczesny et al 2016, 3). As seen below, the narrator often fluctuates towards the feminine:

(1)

ST: At the Clap Clinic the following day, I looked at my fellow sufferers. Shifty Jack-the-lads, fat businessmen in suits cut to hide the bulge. A few women, tarts yes, and other women too. Women with eyes full of pain and fear. What was this place and why had nobody told them? 'Who gave it to you love?' I wanted to say to one middle-aged woman in a floral print. She kept staring at the posters about gonorrhoea and then trying to concentrate on her copy of *Country Life*. 'Divorce him,' I wanted to say. 'You think this is the first time?'

TT: *Dzień później przyglądał_m się już moim współcierpiącym w poczekalni lokalnego Oddziału Syfa. Obok siebie siedzieli tu zarówno(?) dresiarze o rozbieganych oczach, jak i otyli biznesmeni w garniturach ledwo opinających mięsień piwny. Kilka „kobiet pracujących”, owszem, ale były też i inne. Kobiety o przestraszonym spojrzeniu, które zdawało się mówić: „Co to za miejsce? Co ja tu robię?”.*

- Kto cię zaraził, kochaniutka? – chciał_m zagaić do pani w średnim wieku odzianej w kwieciste wzory. Wpatrywała się na zmianę w plakaty ostrzegające przed rzeżączką i rozłożony na jej kolanach numer „Country Life”. – Rozwiedź się z nim – cisnęło mi się na usta – To nie pierwszy i nie ostatni raz.

[Just a day after I was looking at my co-sufferers in the waiting room of the local Clap Clinic. Chavs with restless eyes and obese businessmen wearing suits that barely covered the beer belly were sitting side by side here. A few “working women” were here too, indeed, but there were others as well. Women with a fearful gaze that seemed to be saying “What is this place? What am I doing here?”]

‘Who infected you, my lovely?’ I wanted to say to the middle-aged woman wearing flowery patterns. She kept looking back and forth at the anti-STD posters and the “Country Life” issue spread on her lap. ‘Divorce him’ my mouth wanted to say. ‘This is not and will not be his first time.’]

This example showcases the recurring theme of gender ambiguity, which was completely erased in the 1998 Polish translation. The said erasure occurred due to the aforementioned translator’s decision (see: Translation Brief) to make the narrator explicitly female. In the scene set before the reader above the clear distinction made by Judith Butler on sex versus gender blurs and focuses on the former, as it is set in a sexual health clinic. Indeed, people of both sexes are mentioned by the narrator. The focus, therefore, is on the biological sex. Conversely, in the Polish translation from 1998, the narrator depicted as a female appears to feel sympathy towards her(?) female co-sufferers. This, however, misses the point the author tries to make about the ‘undecidability’ of the narrator’s gender. The specific type of infection the narrator is concerned about occurs in people with male and female genitalia (NHS, 2021). The ambiguity of the narrator’s biological sex shifts the focus to not what is visible about them to an observer/reader, but what is performative and culturally embedded, i.e., gender (Butler 1999, xv).

Occasionally, as seen in the second part of the example, the narrator emphasises their femininity when describing an imaginary chat with a middle-aged woman sitting in the waiting room beside them. They have the urge to comfort her and warn her that her implied husband will most likely cheat on her again, leading her to contract an STD again in the foreseeable future – she ought to, according to the narrator, divorce him. The situational context could imply that the narrator is either female or at least sufficiently female-passing to feel comfortable enough to approach a female stranger in such a manner in the source text. This is emphasised through the word *kochaniutka* [my lovely] (*kochanie* [love] in the 1998

translation), associated with conversations between two females (SJP PWN, n.d. a), similar to the never given advice on the middle-aged lady's divorce.

On the other hand, a flashback to one of the narrator's previous relationships presents a set of contrasting connotations:

(2)

ST: I went to her house one day and poking out of the letter-box just at crotch level was the head of a yellow and green serpent. Not a real one but livid enough with a red tongue and silver foil teeth. I hesitated to ring the bell. Hesitated because to reach the bell meant pushing my private parts right into the head of the snake. I held a little dialogue with myself.

(...)

I: What does she think of me anyway? What kind of a girl aims a snake at your genitals?

ME: A fun-loving girl.

I: Ha Ha.

The door flew open and Amy stood on the mat. She was wearing a kaftan and a long string of beads. 'It won't hurt you,' she said. 'It's for the postman. He's been bothering me.'

TT: *Gdy był_m raz u niej z wizytą, dostrzegł_m, że na wysokości mniej-więcej mojego krocza wystawał ze skrzynki na listy w drzwiach zielonożółty wąż. Zabawkowy, ale wciąż straszny (...). Zawahał_m się, czy zadzwonić. Podejść bliżej do drzwi i wepchnąć moje części intymne prosto w pysk węża? Postanowił_m przedyskutować to między sobą a mną.*

(...)

Ja: A co ona sobie w ogóle wyobraża? Jaka dziewczyna zaprasza do siebie i ma węża pożeracza genitaliów w drzwiach?

Również ja: Zabawna dziewczyna.

Drzwi otwarły się nagle z hukiem i przede mną na macie stanęła Amy. (...)

- Wąż cię nie ugryzie – powiedziała. – To pułapka na listonosza, typ mi się narzuca.

[Once when I came to visit her, I saw that, roughly on my crotch level, there was a green and yellow snake sticking out of the mailbox. A toy snake, but still a scary one. I hesitated to ring the bell. Should I come closer and push my private parts straight into the snake's mouth? I decided to discuss this between me and myself.

(...)

Me: And what was she even thinking? What kind of girl has a genital-eating snake on her door?

Also me: A funny girl.

Suddenly the door opened with a bang and Amy stood on the doormat.

'The snake won't bite you.' she said. 'It's a trap for the postman, the guy is pestering me'.]

In contrast to example (1), (2) contains clear verbal as well as visual masculine references.

The contextual embeddedness of the male gender performance allows the male sex to be more explicit and freer in expression. For instance, the direct mention of genitals across the text makes the character seem masculine. Meanwhile, the same done by a female would be considered vulgar in Polish culture (Kiełkiewicz-Jankowiak and Paweczyk 2014, 367).

Similarly, Amy mentioning another man pestering her to the narrator might suggest a potential competition between the two, further emphasising what is considered stereotypically male behaviour in the Polish context (Kuczyńska 1992, cited in Kiełkiewicz-Jankowiak and Paweczyk 2014, 366).

These two examples showcase how the reader's perception of the narrator's gender is continuously played with and shifts as the story progresses. Imposing an expectation of the narrator as being strictly female, as done in the 1998 translation, does not allow for this shift to be communicated to the reader. A viable solution in this case would have been to use a mixture of male and female gender pronouns. However, this would, again, impose a certain perception of the narrator on the reader as well. Moreover, such a strategy would leave little to no room for the possibility of their gender non-conforming identity – or even their gender not being important to the story at all.

Morphology

As per example (2), the downside of my strategy in terms of gender neutrality, in this case, is the limited use of past tense verbs. As mentioned in the Translation Brief, the regular verbs simply require the removal of 'a' or 'e' that indicate a female and male speaker, respectively. The issue begins, however, with irregular verbs, with a prime example being the verb *pójść* [to go], which is used frequently in the text. Whilst in Mizerska's version the narrator sets the scene with (...) *poszłam do jej domu* [I went to her house], translating this fragment of the source text with a gender-neutral past tense form of the verb *pójść* would not be possible. The verb form itself differs greatly depending on whether it's a male or a female speaking: whilst a female would say *poszłam*, a male would say *poszedłem*, similarly to the verb of the same root *wejść* [to enter] (Zagorska Brooks [1975] 2013, 364). Should I want to stick to my chosen strategy, I would have to opt for *poszł_m*, a choice that would imply more of a female than a male. This is because in my strategy one placeholder would imply the absence of one letter. In this particular excerpt, Mizerska's choice to stick to an explicitly binary narrator in terms of gender is easier to keep consistent, despite other numerous downsides. Therefore, I

rephrased the text slightly to accommodate the use of a synonymic verb: *gdy był_m raz u niej z wizytą (...)* [When I came over to visit once (...)].

As a result, the pool of verbs that can be ‘neutralised’ through the use of the ‘floor’ becomes limited. In order to widen it, I utilised the ‘floor’ twice per word in a few cases – but ensured to do it in a way and with a choice of verb that would still allow for them to remain coherent and easily readable. In this fragment, for example:

(3)

ST: I didn’t only want Louise’s flesh, I wanted her bones, her blood, her tissues, the sinews that bound her together. I would have held her to me though time had stripped away the tones and textures of her skin. I could have held her for a thousand years until the skeleton itself rubbed away to dust. What are you that makes me feel thus? Who are you for whom time has no meaning?

TT: *Nie pragn_ł_m jedynie ciała Louise, lecz także jej kości, jej krwi, jej tkanek i tych ścięgien, które spinały ją w jedno. Pragn_ł_m trzymać ją w ramionach, choćby nawet upływ czasu odebrał jej skórę kolor i jędrność, i choćby minęły wieki, a jej szkielet obrócił się w proch. Z jakiej planety do mnie przybyłaś? Jakże potrafiłaś sprawić, że czas przy tobie nie istnieje?*

[I did not just yearn for Louise’s body, but also her bones, her blood, her tissues and these sinews that bound her together into one. I yearned to hold her in my arms, though time had taken the colour and the texture of her skin away, though centuries had passed and her skeleton turned into dust. What planet did you descend from? How did you manage to make the time seem non-existent when around you?]

Conditional verb forms

Another issue stems from the way the verbs are formed in relation to conditional clauses.

Given the general translation strategy of not resorting to more than two placeholders (see Translation Brief), the use of a conditional clause in the first-person past tense is impossible like in the ST for the example (3). This is one of the downsides of the strategy, as it limits the grammatical means to be put in use. Mizerska's 1998 strategy is more straightforward in this aspect – having opted for a gender-specific narrator allows for the use of the full range of irregular verbs, as well as conditional clauses. In this case, she employs the conditional form *abym mogła ją obejmować* [so that I could embrace her] (Mizerska in Winterson [1992] 1998, 37). The *-a* ending of the verb would, however, imply a female speaker (Koniuszaniec and Błaszowska 2003, 262). For comparison, the male verb form in this case would be *mógł* (Zagorska Brooks [1975] 2013, 190). Following this logic, if simply removing the vowel alternation(s), it would theoretically be possible to use the placeholder twice in the form of *m _ogł _*. This, however, would imply the absence of two vowels rather than just one, thus indicating the likelihood of the speaker being female rather than male.

To communicate the same prepositional meaning, I opted for a verb phrase incorporating an auxiliary verb in its infinitive form (Zagorska Brooks [1975] 2013, 371): “*pragn _ł _m trzymać ją w ramionach (...)*”. In this way, the action performed by the narrator remains clear to the reader. The obvious difference in the tense use (conditional versus simple past) will not strike as odd, as in both cases the intention, i.e., the not yet fulfilled wish of the speaker, is retained. Moreover, as mentioned earlier, the narrator expresses themselves in a stream-of-consciousness-like fashion with the assumed timeline of events being dictated by their train of thought - thus, the choice of tenses is arbitrary.

Chapter II: Activist translation. Defying gender roles in the Polish language context

Queer activism in Translation Studies

Spivak (2010, 38) calls the very act of translation a form of activism. The process resists hegemonies and diminishes their influence over the general society by the means of contesting what would have been considered the default. This applies to oppressed minorities of different categories, including gender non-conforming people, as both run parallel as examples of resisting what Warren (2000, 47-48) refers to as the logic of domination - i.e., a deeply rooted belief of a powerful majority that they have a right to dominate over and expect subordination from the vulnerable minority. This patriarchy-infused power imbalance of Western academia mirrors the societal imbalance in this respect. In case of the modern LGBTQ+ activism, the objective since the 1980s has been to undermine the hegemony of a default heterosexual, patriarchal model of society (Baldo et al. 2021, 186). This agent-based approach to sparking a change finds common ground for it and translational activism. The impact of the grassroots LGBTQ+ movements on translation studies has been pointed out by von Flotow (2020, 184), albeit, as per Baer and Kaindl (2017, 1), it has been a slow process in the Western Translation Studies scholarship to make the space for queer notions. There has also been a shift towards neutralisation in grammatical gender languages such as French (Bessaih 2021, 264-265), following other radical activist strategies to make space for queer individuals in recent years. For instance, Dembroff and Wodak (2018, 371) go as far as to claim that there is a 'moral obligation' not only not to refer to genderqueer individuals per 'he' or 'she', but not to refer to them with any gender-specific pronouns whatsoever. Doing so perpetuates the idea of gender fitting only in binary categories.

In Poland, modern queer activism began to flourish with the exposure to Western ideas after the fall of Communism in the late 80s. Due to the long-time isolation prior, the well-developed queer and feminist theories entered the public space simultaneously resulting in a backlash in a relatively conservative society with only vague a notion of what these terms meant (Graff 2007, 145-147). The EU accession in 2004 has fuelled the debate on contentious topics such as women's rights, gay rights and overall inclusivity. This, in turn, emphasised the conservative-liberal dichotomy omnipresent in Polish society (Mizielińska 2016, 87). The said divide impacts the debate on language regarding descriptivism and prescriptivism, with the power structures being in favour of the former. The conservatives argue for a prescriptive approach to them and the language altogether, deeming any significant changes impossible – if not offensive (Hołojda 2011, 190). They tend to put the official linguistic body Rada Języka Polskiego [The Polish Language Committee] on a pedestal as the sole authority-on the use of the language, despite the strictly advisory nature of the committee (zaimki.pl 2021b).

Conversely, there are numerous activist groups like Grupa Stonewall [The Stonewall Group] or Miłość Nie Wyklucza [Love Does Not Exclude] which often post both locally written as well as translated content from Anglophone queer media, often by gender non-conforming individuals (Grupa Stonewall, 2021; Miłość Nie Wyklucza 2021). Such content in Polish always encompasses 'new' linguistic forms, such as neo-pronouns and graphic forms that were to replace any gender-marking alternations – or, alternatively, disabuse from the gender marking overall. Other collectives establish their own unofficial dictionaries and linguistic databases. In the “Non-Binary Polish Manifesto” (zaimki.pl 2021a) made by the *Rada Języka Neutralnego* [The Neutral Language Council] collective (part of the zaimki.pl project), the descriptive approach to gender-neutral forms is shown as a must. As examples of these forms, numerous approaches to inclusive language are listed, from graphic forms akin to the one selected for this translation, to neo-pronouns, or even avoidance of any gender-marked forms.

My translation is part of these descriptivist initiatives. It aims to debunk certain politically dictated prescriptive socio-linguistic norms of the Polish language as a part of a wider movement against the linguistic *status quo*. Where needed in reference to characters other than the narrator, I employed other means to retain the inclusivity of the language. I did not resort to paratextual strategies, as I felt they would disturb the flow of the text and the strategy of normalising the gender-fair language use applied to it. The examples presented in this chapter will employ inclusive strategies, as well as showcase how they may still hold the potential to be employed in wide language use. The choices made on the textual level, in turn, make a statement on the changes that need to happen on the macro level. As per zaimki.pl, these are prone to fluidity, rather than dictated without questioning by a centrally planned high-up linguistic body (zaimki.pl 2021b) and, with exposure to the inclusive language, could be subject to drastic change.

Changing norms and narratives

Toury has argued as early as 1978 (198) that the norms influence the translation process as a whole and at all stages. This emphasis on *skopos*, i.e. the imposed purpose of the translation (Vermeer [1989] 2021, 219), has long imposed the expectation of neutrality onto the translator, without regard to their personal agenda (Baker 2009, 223). The activist translation, in turn, emphasises the *telos*, i.e. the creative aim of the text – a notion of particular importance when translating creative literature (Vassallo 2023, 72). The translator's ethic stems from their internalised understanding of such norms in the socio-political context they function in, i.e. their personal narrative (Baker 2006, 28). This narrative, in turn, is dependent on the 'public narratives' (Somers 1994, 619), i.e. the institutionalised ones, often imposed by the structures of and in power. The translator(s) themselves might ascribe to these dominating narratives on a subject, sacrificing their personal views for the sake of 'textual integrity'

(Boeri 2020, 4). Alternatively, they might make a conscious effort to go against the more ‘damaging narratives’ (Dryden 2021, cited in Vassallo 2023) of the target language and culture as a form of activism. As Baker shows in the example of activist communities, ascribing to the same collective narrative can be used to unite groups sharing similar personal values on an item or a subject (2009, 225; 2006, 463). This results in a symbiosis of the individual and the collective, as the individual contributes to the collective with their own personal narrative, as well as contributes to the legitimacy of the collective and its group narrative as another person subscribing to it. The activist collective, in turn, allows the individual to strengthen and continue building their personal narrative within a shared framework of similar experiences (Baker 2009, 226).

Due to a socio-political divide in contemporary Poland, there are two main conflicting narratives, with power imbalance giving an advantage towards the oppressive public one perpetuated by the structures currently holding the political power. This dominating public narrative does not allow a shift in the debate on the LGBTQ+/ feminist issues overall – despite growing societal understanding and visibility thereof in the public space (Jarosz 2021, 1011-1012). Due to the similar state of this debate in 1998 (Szulc 2020, 163) Mizerska’s translation fits in this regard the public narrative of the time that saw the notion of gender-neutral being employed in the Polish language as a forced attempt only employed in experimental literature (Mizerska 1998, 8), thus either equating the public with her professional narrative or picking the former over the latter. The issue with her approach however is the archaic public narrative surrounding the gender non-conforming forms of expression. As a result, it did not stand the test of time and would have been seen as a non-binary erasure in the light of the changes proposed to the language and should this proposed re-translation be published.

On the other hand, the narrative of the activist groups lobbying for the inclusive language in Polish proves to be an interesting example in this respect. This is because there is no official lexical recognition of the gender non-conforming means of expression in the Polish language (Mach 2021). The multiple approaches of translators and activists bring numerous distinct, personal narratives to the table that create a polyphonic, collective one for the activist circles. As per the Non-binary linguistic corpus on the zaimki.pl website, selected strategies have been employed when translating foreign prose into Polish that contains a non-binary character, with numerous works incorporating the inclusive language in their Polish translations (zaimki.pl n.d. b).

The translator might, therefore, opt for their own solutions or strengthen certain collective narratives present in the inclusive language discourse by means of subscribing to the already existing strategies. A blended approach is also an option, enmeshing the normative (i.e. based on the existing language structures) with inventive ones, thus embedding the strategies as subversive in relation to the public narrative they are resisting. Outside of *podloga*, I made some of these choices with the help of suggestions made by zaimki.pl. An example of that is:

(4)

ST: I phoned a friend whose advice was to play the sailor and run a wife in every port. If I told Jacqueline I'd ruin everything and for what?

TT: *Zadzwoił_m do zaprzyjaźnionej osoby. Doradzono mi, by być jak marynarz, z inną kobietą w każdym porcie. Po co przyznawać się przed Jacqueline i bez potrzeby wszystko psuć?*

[I called a person I was friends with. I was advised to be like a sailor with a different wife in each port. Why admit it before Jacqueline and ruin things needlessly?]

Zaprzyjaźniona osoba does not hold as firm a spot in the Polish language corpora as the heavily gendered nouns *przyjaciół* [a male friend] and *przyjaciółka* [a female friend] (KJP PWN n.d a; KJP PWN b). In comparison to the latter two, it only has a few entries in the PWN language corpus, both in very limited and official use (KJP PWN n.d. c). Moreover, it does not function as a separate entry in the leading Polish dictionary. Additionally, as per the suggestion of the collective project *zaimki.pl* on normative gender-void forms, I employed the past tense subjectless verb construction *doradzono* [it was advised], a form which is, per prescriptive standards of the language, used in formal contexts (Kotowicz 2017, 201) whereby the importance of the action and its meaning to the speaker prevail over the agent. When using this construction, the covert agent's gender may remain unspecified (Kibort 2008, 266) and thus – up to the reader's interpretation.

Whilst such a lack of gender marking for 'friend' might not appear as odd in the ST, in the TT it becomes more noticeable given the socio-linguistic context of gender in Poland, thus making a statement of resistance against the current state of linguistic norms with the use of the gender-neutral forms suggested by the activist collectives. This, in turn, has the power to show the opponents of inclusivity that such forms void of gender marking are possible to be employed in the public sphere, thus becoming part of the dominant, more descriptive public narrative in the future.

Shifting the audience's linguistic habits

As per Szczesny's et al. study on different approaches to gender in language, it proves particularly difficult to introduce the notion of gender-fair into grammatical gender languages, i.e. languages in which the referential gender is ubiquitous. The resulting default androcentrism of languages in question is closely correlated with a relatively conservative attitude of the speakers towards any suggested changes to the language itself (Szczesny et al 2016, 2). With the binary male-female gender asymmetries remaining a subject of public debate, it is even more difficult to introduce the notion of gender-fair language outside of the binary spectrum and the individuals under the gender non-conforming umbrella are usually treated as alien – if not met with outward hostility (Konopka et al. 2020; run.pan.pl 2022). As a result, it is particularly difficult to introduce changes to both the individual, as well as the collective language use.

This means that certain normative aspects of the language ought to be retained to provide a foundation for a deeper understanding of the need for changes to be made – especially with the very uncommon *podloga* as a source of possible cognitive dissonance to the reader not well-versed with non-binary forms of gender expression. Thanks to the polyphony of strategies employed in the induction of the inclusive language, it is possible to employ more than just *podloga* to retain the inclusivity of the language used in the translation. As a result, despite these socio-linguistic obstacles, it is occasionally possible to align the activist approach with what Szczesny refers to as the audience's linguistic habits, i.e., the deeply embedded language behaviours thereof, whilst simultaneously re-contextualizing them for the target audience. These two aspects overlapping can be seen in the example below. *Rada Języka Neutralnego* classifies it as one of the 'gender-avoidant forms' of 'normative' nature (zaimki.pl n.d. a), i.e. reliant on existing grammatical structures in the Polish language. They

constitute one of many means of self-expression available to these individuals who prefer to refer to themselves in ways void of gender marking:

(5)

ST: Is food sexy? Playboy regularly features stories about asparagus and bananas and leeks and courgettes or being smeared with honey or chocolate chip ice-cream. I once bought some erotic body oil, authentic Pina Colada flavour, and poured it over myself but it made my lover's tongue come out in a rash.

TT: *W 'Playboyu' ciągle widywałem rozkładowki ze szparagami, bananami i porami i cukiniami, modelki polane miodem i lodami czekoladowymi. Skłoniły mnie one raz do kupna erotycznego olejku do ciała, o smaku prawdziwej Pina Colady i obłania się nim po całości. Osoba towarzysząca mi tamtej nocy dostała jednak przez niego wysypki na języku.*

[In *Playboy*, I would always see stories involving asparagus, bananas and leeks, and courgettes; models covered in honey and chocolate ice cream. These convinced me once to buy an erotic body oil, with a real Pina Colada flavour and pouring it all over myself. The person accompanying me that night got a rash from it, however.]

The underlined sentence has been translated quite differently in the 1998 translation, indicating that the lover in question was a woman: (...) *jedynym efektem tego zabiegu były krosty na języku mojej kochanki* [the only effect of this procedure was a rash on the tongue of my female lover]. Outside of the translated fragment for this thesis, the main character reminisces on relationships with men and women alike (Winterson 1996, 16; 152). Additionally, they do not live in a vacuum (Baker 2009, 226), but rather within a 'local narrative' (Harding 2012, 292) of a close community in which they function. This community is by all indications accepting of them. Therefore, it is plausible that the other characters mentioned in the novel are also non-conforming. As a result, using forms void of gender

marking is consistent with my overall strategy, as well as reflects the *telos* of the ST to a greater extent than the 1998 translation, which, as mentioned, subscribed to the public narrative viewing the gender as binary – and imposing this narrative onto the nameless narrator in Winterson’s novel.

The noun phrase *osoba towarzysząca* by itself exists in the Polish language. Its propositional meaning is simply a ‘plus-one’ with regard to parties and official functions (SJP PWN n.d. b). In this context, the verb *towarzyszyć* [to accompany] implies a sexual encounter, with the innuendo subverting the presupposed meaning of the noun phrase overall. Yet, on the referential level, it remains the same. This example of the use of neuter forms does not, in this instance, strike as too outlandish or unpalatable. This, in turn, successfully debunks the argumentation of those subscribing to the public narrative about the overall invasiveness or artificiality of inclusive language. It also defies the point that queer and gender non-conforming identities cannot claim their space in the language, which runs counter to the claims made by Białas (see Chapter 1).

In the context of neo-pronouns being introduced to inclusive language (Misiak 2023), however, this approach could be seen as too conservative as it utilises the structures already in place in the language, rather than inventing new ones. The neo-pronouns in question go beyond any categories. For instance, *dukaizmy* (a form of pronouns and verb declension invented by a science fiction writer Jacek Dukaj) use a past participle vowel alternation *-um* that does not ascribe the verb forms to any existing binary gender (Walkiewicz 2022, 97). In contrast, aligning some of the choices within my strategy with existing, arguably prescriptivist forms does indeed bear a resemblance of co-optation with the anti-inclusive narrative that deems any major changes unnecessary – the exact thing that I see as a downside of the 1998 translation.

On the other hand, Robinson (1997, 111-112) explains how the overuse of strategies unfamiliar to the readership might cause the opposite to the desired effect. As he shows in the context of post-colonial translations, imposing too much of the unfamiliar proves to be too much of a dissonance to the native speakers of a language, thus resulting in their unwillingness to change their individual habits. Moreover, such ‘normative’ forms classified as normative are also endorsed by the activist collectives themselves. A prime instance of this happening is the heavy endorsement of the use of neutral pronouns that are conventionally utilised to talk about children and inanimate objects (Dąbrowska and Szczerbiński 2006, 569). As they already exist in the Polish language, they are arguably easier to repurpose and reappropriate for the benefit of the activist communities normative strategies does not mean, therefore, that the speakers’ language use will not be challenged, either – they will rethink their lexical choices within a framework they are familiar with, but a shift will be possible in how they use these forms themselves. Indeed, as per Horvath et al. (2018, 1), the introduction of gender-fair forms does allow for a shift in the way the general populace uses the language, even if met with initial resistance (Klemensiewicz 1982, 701 cited in Walkiewicz 2022, 88). Albeit discussed in the context of the masculine-feminine gender asymmetry, it could have the same effect should the ‘neuter’ be added to the equation.

Conclusions

In my critical analysis, I have attempted to showcase my translation as a voice in the feminist and wider activist discourse on inclusive language. The feminist and activist are in this case intertwined with one another, challenging what has long been a stagnant, change-resisting linguistic landscape through the translator's choices within a wider societal narrative (Vassallo 2023, 82). This particular discourse is, of course, impacted by the Polish socio-linguistic context. The said context, in turn, is a double-edged sword in the hands of the translator, as on one hand the rejection thereof is what makes the translation activist and lets the inclusive translation/wider linguistic strategies flourish – albeit within a limited reach. On the other hand, it is exactly what puts constraints on the text and the potential impact thereof.

The obvious downside of my approach is the limited reach of the translation done in this way. The 1998 translation of *Written on the Body* has the advantage of using the (non-inclusive) language understood universally, with the addition of a paratextual feature explaining the rejection of gender-neutral forms. As per Robinson, the power of a translation is measured by how wide an audience it can be accessible to (1997, 112). It will be more accessible to the readership that supports the idea of introducing inclusive language, whilst it will remain a laughing stock for conservative audiences (Mach 2021). There is no point, however, in adjusting to a strategy that will erase an identity which, as the same author remarks is already very much a part of translation studies discourse (Robinson 2019, 2) – albeit still in its early stages in the Polish context.

For future research, it is worth expanding on how the transgender aspect overall in Translation Studies. The non-binary/gender non-conforming identity is, after all, one of many possible interpretations of Winterson's novel and a topic area within which there is much more research to be done. It would also be interesting to see how in a few years the linguistic

landscape in Poland changes. The socially conservative government agenda provides a difficult climate for the implementation of any of the strategies mentioned in the analysis as part of everyday speech. With the general election coming this year (prezydent.pl 2023), we could see a significant change in the governmental approach towards LGBT+/feminist circles – for better or for worse, depending on the election results. Regardless of that, however, inclusive language will become a subject of rising public awareness in the coming years. It is just the question of whether it will continue evolving in a left-leaning niche – as it has to date – or will gain traction in the public sphere.

Bibliography

- Adamowicz, Anna. 2020. "Społeczne i językowe potencjały kontrhegemoniczne. Feminatywy jako pole walki i negocjacji" [Social and Linguistic Potentials of Counterhegemony: Feminist Case Studies]. *AVANT. Pismo Awangardy Filozoficzno-Naukowej* [AVANT. The Journal of the Philosophical-Interdisciplinary Vanguard] 3:1-16.
- Baer, Brian J. 2017. "Beyond Either/Or: Confronting the Fact of Translation in Global Sexuality Studies". *Queering Translation, Translating the Queer: Theory, Practice, Activism*, edited by Brian J. Baer and Klaus Kaindl, 38-57. Milton: Routledge.
- Baer, Brian J., and Klaus Kaindl. 2017. "Introduction: Queer(ing) Translation". *Queering Translation, Translating the Queer: Theory, Practice, Activism*. Edited by Brian J. Baer and Klaus Kaindl, 1-10. Milton: Routledge.
- Baldo, Michaela, Jonathan Evans and Ting Guo. 2021. "Introduction: Translation and LGBT+/queer activism". *Translation and Interpreting Studies. The Journal of the American Translation and Interpreting Studies Association* 16(2): 185-195. <https://doi.org/10.1075/tis.00051.int>
- Barad, Karen. 2003. "Posthumanist Performativity: Toward an Understanding of How Matter Comes to Matter". *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 28(3): 801-831. <https://doi.org/10.1086/345321>
- Białas, Zbigniew. 2006. "Pułapki płciologocentryzmu: esej o przekładaniu Written on the Body Jeanette Winterson na język polski przepleciony kilkoma dygresjami na tematy Shakespeare'a." [The Pitfalls of Gender Centricism: An Essay on Translating Written on the Body by Jeanette Winterson into Polish, interspersed with several digressions on Shakespeare's themes.]. *Płeć w przekładzie* [Gender in Translation], edited by Piotr Fast.

Katowice/ Częstochowa: Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”/Wydawnictwo Wyższej Szkoły Lingwistycznej.

Butler, Judith. 1999. *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. New York and London: Routledge.

Boeri, Julie. 2020. “Activism”. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, edited by Mona Baker and Gabriela Saldanha, 1-5. Oxon and New York: Routledge.

Ciurria, Michelle. 2020. *An Intersectional Feminist Theory of Moral Responsibility*. New York: Routledge.

Dembroff, Robin, and Daniel Wodak. 2018. “He/She/They/Ze”. *Ergo: An Open Access Journal of Philosophy*: 5(14): 371-406. <https://doi.org/10.3998/ergo.12405314.0005.014>

Dąbrowska Ewa, and Marcin Szczerbiński. 2006. “Polish Children’s Productivity With Case Marking: The Role of Regularity, Type Frequency, and Phonological Diversity”. *Journal of Child Language* 33(3): 559-597. <https://doi.org/10.1017/S0305000906007471>

Franklin, Sophie. 2022. “September 2022 – Jeanette Winterson, *Written on the Body* (1992)”. *Connotations*. Last accessed August 29, 2023.
<https://www.connotations.de/2022/09/01/september-2022-jeanette-winterson-written-on-the-body-1992/>

Graff, Agnieszka. 2007. “A Different Chronology: Reflections on Feminism in Contemporary Poland”. In *Third Wave Feminism: A Critical Exploration*, edited by Stacy Gillis, Gillian Howie and Rebecca Munford, 142–55. New York: Palgrave Macmillan.

Graff, Agnieszka. 2014. “Report From the Gender Trenches: War Against ‘Genderism’ in Poland”. *European Journal of Women’s Studies*. 21(4): 431–442.
<https://doi.org/10.1177/1350506814546091>

- Grupa Stonewall [The Stonewall Group]. 2021. "Pierwsza w historii niebinarna osoba wybrana na stanowisko burmistrza!" [The first non-binary person in history elected for the position of town mayor!]. Last accessed August 31, 2023.
<https://www.facebook.com/grupastonewall/photos/a.635800913230225/2288625641281069/?type=3>
- Ha! Art. n.d. "Kontakt i dane wydawnictwa" [Contact data and the publisher's information]. Last accessed August 29, 2023. <https://www.sklep.ha.art.pl/pl/i/Kontakt-i-dane-wydawnictwa/9>
- Harding, Sue-Ann. 2012. "How Do I Apply Narrative Theory? Socio-Narrative Theory in Translation Studies". *Target* 24(2): 286–309. doi 10.1075/target.24.2.04har
- Hird, Myra J. 2000. "Gender's Nature. Intersexuality, Transsexualism and the 'Sex'/'Gender' Binary". *Feminist Theory* 1(3): 342-363. <https://doi.org/10.1177/146470010000100305>
- Jagger, Gill. 2015. "The New Materialism and Sexual Difference". *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 40 (2): 321-342. <https://doi.org/10.1086/678190>
- Jarosz, Marta. 2021. „Działania Aktywistów Języka Inkluzywnego w Mediach Społecznościowych a Społeczne Postrzeganie Feminatywów”. *Studia Medioznawcze [Media Studies]* 22 (3 (86)): 995–1014. <https://doi.org/10.33077/uw.24511617.sm.2021.3.660>.
- Hołojda, Katarzyna. 2011. "Jak Polki postrzegają feminatywy i dlaczego jest tak źle?" [How do Polish women perceive feminine nouns and why is it so bad?]. *Poradnik Równościowy* [The Equality Handbook], edited by Wiktor Pietrzak, 190-198. Oława: Dolnośląska Akademia Gender.
- Horvath K. Lisa, Elisa F. Merkel, Anne Maass and Sabine Schesny. 2016. "Does Gender-Fair Language Pay Off? The Social Perception of Professions from a Cross-Linguistic Perspective". *Frontiers in Psychology* 5: 1–12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.02018>.

Katalog Biblioteki Narodowej [The National Library Catalogue]. n.d. *Zapisane na Ciele* [Written on the Body]. Last accessed August 29, 2023.

https://katalogi.bn.org.pl/discovery/search?query=any,contains,jeanette%20winterson&tab=LibraryCatalog&search_scope=NLOP_IZ_NZ&sortby=date_d&vid=48OMNIS_NLOP:48OMNIS_NLOP&facet=fbrgroupid,include,8259854867247581&offset=0

Kibort, Anna. 2008. "Impersonals in Polish: An LFG Perspective". *Transactions of the Philological Society* 106: 246-289. <https://doi.org/10.1111/j.1467-968X.2008.00213.x>

Kielkiewicz-Jankowiak Agnieszka, and Joanna Pawelczyk. 2006. "Gender Stereotypes in Language Use: Polish and English". *FAtuation. A Life in IFA. A Festschrift for Professor Jacek Fisiak on the Occasion of His 70th Birthday*, 349–83. <https://doi.org/10.1002/9781118584248.ch18>.

Konopka, Karolina, Monika Prusik, and Michał Szulawski. 2020. "Two Sexes, Two Genders Only: Measuring Attitudes Toward Transgender Individuals in Poland." *Sex Roles* 82 (9-10): 600-621. <https://doi.org/10.1007/s11199-019-01071-7>

Kotowicz, Dagmara. 2017. "Użycie strony biernej w angielskich i polskich artykułach medycznych" [The use of the passive voice in English and Polish medical research articles]. *Problems of Applied Sciences* 699 – 208

Mach, Małgorzata. 2021. "W TVP wyśmiewali osoby niebinarne. Bralczyk komentuje" [They ridiculed non-binary people on TVP. Professor Bralczyk comments on the matter]. *WP Książki* [WP Books]. Last accessed September 1, 2023. <https://ksiazki.wp.pl/w-tvp-wysmiewali-osoby-niebinarne-profesor-bralczyk-rozumie-dlaczego-6616979703601760a>

Małocha-Krupa, Agnieszka. 2021. "Feminine Personal Nouns in the Polish Language. Derivational and Lexicographical Issues." *Lexikos* 31: 101-118. <https://doi.org/10.5788/31-1-1630>

- Marinucci, Mimi. (2010) 2016. *Feminism is queer: The intimate connection between queer and feminist theory*. London: Bloomsbury Publishing.
- Miłość Nie Wyklucza [Love Does Not Exclude]. 2021. "Demi Lovato jest osobą niebinarną!!" [Demi Lovato is non-binary!]. Last accessed August 31, 2023.
<https://www.facebook.com/Miloscniwyklucza/posts/4393275744026345/>
- Misiek, Szymon. 2020. "Misgendered in Translation?: Genderqueerness in Polish Translations of English-Language Television Series". *Anglica. An International Journal of English Studies* 29 (2): 165–85. <https://orcid.org/0000-0002-0214-0387>.
- Misiek, Szymon. 2023. "Co warto wiedzieć o używaniu (i tworzeniu) zaimków?" [What is worth knowing about the use (and creation of) pronouns?]. Last accessed September 9, 2023.
zaimki.pl/jak-działają-zaimki.
- Mizerska, Hanna. 1998. "Od Tłumaczki [From the Translator]" foreword to the Polish translation of *Written on the Body* by Jeanette Winterson, edited by Katarzyna Raźniewska, 8–9. Poznań: Dom Wydawniczy Rebis [Rebis Publishing House].
- Mizielińska, Joanna. (2011) 2016. "Travelling Ideas, Travelling Times: On Temporalities of LGBT and Queer Politics in Poland and the 'West'". *De-Centring Western Sexualities: Central and Eastern European Perspectives*, edited by Robert Kulpa and Joanna Mizielińska. Oxon and New York: Routledge.
- Mohamed, Edna. 2021. "Jeanette Winterson burns her own books in protest at 'cosy little blurbs'". *The Guardian*. Last accessed August 29, 2023.
<https://www.theguardian.com/books/2021/jun/04/jeanette-winterson-burns-her-own-books-in-outrage-at-cosy-little-blurbs>

Klemensiewicz, Zenon. 1982. *Składnia, stylistyka, pedagogika językowa. Wybór prac pod redakcją Anny Kałkowskiej* [Syntax, style, language pedagogy. A selection of works edited by

Anna Kałkowska], edited by Anna Kałkowska. Warsaw: Państwowe Wydawnictwo Naukowe PWN [Polish Scientific Publishers PWN].

Korpus Języka Polskiego PWN [PWN Polish Language Corpus]. n.d. a “Przyjaciół” [a male friend].

Last accessed September 1, 2023. <https://sjp.pwn.pl/korpus/szukaj/przyjaciol.html>

Korpus Języka Polskiego PWN [PWN Polish Language Corpus] n. d. b “Przyjaciółka” [a female friend]. Last accessed September 1, 2023.

<https://sjp.pwn.pl/korpus/szukaj/przyjaci%C3%B3%C5%82ka.html>

Korpus Języka Polskiego PWN [PWN Polish Language Corpus]. n. d. c “Zaprzyjaźniona osoba” [a befriended person]. Last accessed September 1, 2023.

<https://sjp.pwn.pl/korpus/szukaj/zaprzyja%C5%BAniona%20osoba.html>

Kuczyńska, Alicja. 1992. Inwentarz do oceny płci psychologicznej [Psychological Gender Inventory]. Warsaw: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.

NHS. 2021. ‘Gonorrhoea’. Last accessed: 25 July, 2023. <https://www.nhs.uk/conditions/gonorrhoea/>

Prezydent.pl [President.pl]. 2023. “Wybory parlamentarne odbędą się 15 października 2023 r.” [The general elections will take place on the 15th of October 2023]. Last accessed September 4, 2023. <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/wybory-parlamentarne-odbeda-sie-15-pazdziernika-2023-r,73017>

Robinson, Douglas. 1997. *Translation and Empire*, edited by Anthony Pym. Taylor & Francis Group.

- Robinson, Douglas. 2019. "Why Should Cisnormative Translation Scholars Care About Translation and Transgender?". In *Transgender, Translation, Translingual Address*, edited by Michelle Woods Brian James Baer, 1–35. New York, NY, USA: Bloomsbury Academic.
- Rose, Emily. 2021. *Translating Trans Identity. (Re)writing Undecidable Texts and Bodies*. New York: Routledge.
- Rada Upowszechniania Nauki Polskiej Akademii Nauk (run.pan.pl) [Council for the Promotion of Science of the Polish Academy of Sciences]. 2022. "Stanowisko Rady Upowszechniania Nauki Polskiej Akademii Nauk w sprawie sposobu komunikacji naukowej dotyczącej tożsamości płciowej" [The position of the Council for the Promotion of Science of the Polish Academy of Sciences on the method of scientific communication regarding gender identity]. Last accessed September 3, 2023.
https://run.pan.pl/pl/?option=com_content&view=category&layout=blog&id=59&Itemid=286&lang=pl-pl
- Santaemilia, José. 2017. "Sexuality and Translation as Intimate Partners? Toward a Queer Turn in Rewriting Identities and Desires." *Queering Translation, Translating the Queer: Theory, Practice, Activism*. Edited by Brian J. Baer and Klaus Kaindl, 11-25. Milton: Routledge.
- Szczesny Sabine, Magda Formanowicz, and Franziska Moser. 2016. "Can Gender-Fair Language Reduce Gender Stereotyping and Discrimination?" *Frontiers in Psychology* 25: 1–11.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00025>.
- Słownik Języka Polskiego PWN [Polish Language Dictionary PWN]. n.d. a 'Kochaniutka' [My lovely]. Last accessed August 30, 2023. <https://sjp.pwn.pl/szukaj/kochaniutka.html>
- Słownik Języka Polskiego (SJP) PWN [Polish Language Dictionary PWN]. n.d. b "Osoba towarzysząca" [plus-one/accompanying person]. Last accessed September 1, 2023.
<https://sjp.pwn.pl/szukaj/osoba%20towarzysz%C4%85ca.html>

Słownik Języka Polskiego (SJP) PWN [Polish Language Dictionary PWN]. n.d. c “Zaprzyjaźniona osoba” [a befriended person]. Last accessed September 2, 2023.

<https://sjp.pwn.pl/szukaj/zaprzyja%C5%BAniona%20osoba.html>

Somers, Margaret R. “The Narrative Constitution of Identity: A Relational and Network Approach.” *Theory and Society* 23 (5) : 605–49. <http://www.jstor.org/stable/658090>.

Spivak, Gayatri Chakravorty. 2010. “Translating in a World of Languages.” *Profession*: 35–43. <http://www.jstor.org/stable/41419859>.

Struzik, Justyna. 2020. “Framing Queer Activism in Poland: From Liberal Values to Solidarity”. *LGBTQ+ Activism in Central and Eastern Europe. Resistance, Representation and Identity*, edited by Radzhana Buyantueva and Maryna Shevtsova. London: Palgrave Macmillan Cham.

Szulc, Łukasz. 2020. “Queer in Poland”. In *Queer in Europe: Contemporary Case Studies*, edited by Lisa Downing and Robert Gillett, 159–72. London and New York: Routledge.

Szymczak, Anna. 2007. “Ha!art na tabu” [Ha! Art to the taboo]. *Przegląd* [The Overview]. Last accessed August 28, 2023. <https://www.tygodnikprzeglad.pl/haart-na-tabu/>

The British Library (The Main Catalogue). n.d. *Written on the Body*. Last accessed August 29, 2023. <http://explore.bl.uk/BLVU1:LSCOP-ALL:BLL01007363456>

Titkow, Anna. 2011. “Kategoria płci kulturowej jako instrumentarium badawcze i źródło wiedzy o społeczeństwie” [Gender as a Research Tool and Source of Knowledge of Polish Society]. *Gender w społeczeństwie polskim* [Gender in Polish Society], edited by Krystyna Slany, Justyna Struzik, and Katarzyna Wojnicka: 36–56. Cracow: Nomos.

Toury, Gideon. 1978. “The Nature and Role of Norms in Translation”. *The Translation Studies Reader*, edited by Lawrence Venuti. 2021 reis. New York and London: Routledge.

- Vassallo, Helen. 2023. "Action. Committing to Gender Activism With 'And Other Stories'". Towards a Feminist Translator Studies: Intersectional Activism in Translation and Publishing, 22-44. New York and London: Routledge.
- Vermeer, Hans J. (1989) 2021. "Skopos and Commission in Translational Action", translated by Andrew Chesterman. *The Translation Studies Reader*, edited by Lawrence Venuti, 219-230. Oxon and New York: Routledge.
- von Flotow, Luise. 1991. "Feminist Translation: Contexts, Practices and Theories". *Traduction, Terminologie, Rédaction* 4 (2): 69–84. <https://doi.org/10.7202/037094ar>.
- von Flotow, Luise. 2011. *Translating Women*. Ottawa: University of Ottawa Press.
- von Flotow, Luise. 2020. "Feminist Translation Strategies". *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, edited by Mona Baker and Gabriela Saldanha. Abingdon, Oxon; New York, NY : Routledge.
- Walkiewicz, Aleksandra. 2022. "Językowe wykładniki niebinarności płci w polszczyźnie. Część 1: Wprowadzenie do problematyki i próba systematyzacji." [Linguistic markings of non-binary gender in Polish. Part 1: Introductory remarks and preliminary classification]. *Prace językoznawcze [Essays on Linguistics]* 24(1): 85-100. <https://orcid.org/0000-0002-6849-6132>
- Warren, Karen. 2000. "Ecofeminist Philosophy: A Western Perspective on what it is and why it Matters". Lanham, Md.: Rowman & Littlefield
- Winterson, Jeanette. (1992) 1996. *Written on the Body*. London: Vintage.
- Winterson, Jeanette (1992) 1998. *Zapisane na ciele* [Written on the Body], translated and prefaced by Hanna Mizerska, edited by Katarzyna Rażniewska. Poznań: Dom Wydawniczy Rebis [Rebis Publishing House].

Your Kaya. 2021. Czym jest język inkluzywny i dlaczego postanowiliśmy go używać [What is the inclusive language and why we decided to use it]. Last accessed September 4, 2023.

<https://www.instagram.com/p/CK9atS5sEUs>

Zagorska Brooks, Maria. (1975) 2013. *Polish Reference Grammar*. The Hague: De Gruyter Mouton.

Zaimki.pl 2022. “Iksatywy” [X-pronouns]. Last accessed August 28, 2023. <https://zaimki.pl/iksatywy>

Zaimki.pl. n.d. a “Sugerowane formy niebinarne i neutralne” [Suggested non-binary and neutral forms]. Last accessed June 29, 2023. <https://zaimki.pl/zaimki>

Zaimki.pl n.d. b “Niebinarna polszczyzna w tekstach kultury. Korpus językowy niebinarnej polszczyzny” [Non-binary Polish in cultural texts. The linguistic corpus of non-binary Polish]. Last accessed September 3, 2023. <https://zaimki.pl/korpus>

Zaimki.pl. 2021a. “Manifest niebinarnej polszczyzny” [The Non-binary Polish manifesto]. Last accessed August 31, 2023. <https://zaimki.pl/manifest>

Zaimki.pl. 2021b. “Rada Języka Neutralnego? Skąd taka nazwa?” [Neutral Language Council? Where does this name come from?]. Last accessed June 29, 2023. <https://zaimki.pl/blog/sk%C4%85d-nazwa-kolektywu>

Ziemińska, Renata. 2020. “Teoria feministyczna a niebinarne pojęcie płci [Feminist theory and a nonbinary notion of sex/gender]”. *AVANT. Pismo Awangardy Filozoficzno-Naukowej* [AVANT. The Journal of the Philosophical-Interdisciplinary Vanguard] 3:1-18. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=973163>